

**การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุน
หมู่บ้านหนองหมาก หมู่ 2 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง
จังหวัดนครราชสีมา**

**สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544**

บทคัดย่อ

นางสาวลลิตา แสงวิริญ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง :กรณีศึกษา กองทุนบ้านหนองหมาก หมู่ที่ 2 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : ดร. วีรชัย อาจหาญ

ผู้ช่วยอาจารย์ที่ปรึกษา : นางสาว ทิพย์สุดา ไชยพฤกษ์

ISBN.....

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีเนื้อหาเป็นรายงานการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา กองทุนบ้านหนองหมาก ทำการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2544 ถึงวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2545

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองหมาก มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนโดยพึ่งพาตนเองได้ 2) เพื่อทราบว่ากระบวนการดำเนินกิจกรรมของกองทุนบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงไร 3) เพื่อทราบผลการเปรียบเทียบว่าก่อนและหลังการได้เงินกองทุน 1 ล้านบาท ความเป็นอยู่ดีขึ้นเพียงใด 4) ทราบถึงทัศนคติของประชาชนต่อการมีเงินกองทุนหมู่บ้าน ว่ามีผลต่อการพัฒนาอาชีพอย่างไร 5) ทราบผลการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านหนองหมาก

ประชาชนที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ ประชาชนในหมู่บ้านหนองหมาก ซึ่งมีจำนวน 362 คน และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมินโครงการคือแบบรายงาน (บร.) ต่าง ๆ แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการประเมินคือ ร้อยละ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ แล้วนำเสนอเป็นรายงาน

ผลการประเมินโครงการสรุปได้ดังนี้

- ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองหมาก ก่อนและหลังการได้เงินกองทุนหมู่บ้าน มาใช้ในการพัฒนาอาชีพ หลังจากมีเงินกองทุนหมู่บ้านแล้วประชาชนในหมู่บ้านสามารถอยู่อย่างพึ่งตนเองได้ มีอาชีพเสริมเพิ่มขึ้นกว่าแต่ก่อน

- ประชาชนในหมู่บ้านหนองหมากมีความเห็นต่อการมีเงินกองทุนหมู่บ้าน ในแง่ดี เชื่อว่าจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่รวดเร็วจึ้น สามารถยกระดับในการพัฒนากองทุนให้สูงขึ้นได้ และส่วนใหญ่มีความพึงพอใจที่ได้ร่วมกิจกรรมการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ในลักษณะนี้

- การมีส่วนร่วมในการบริหารกองทุนที่ทุกคนช่วยกันบริหารมีความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น และประชาชนมีความสามัคคีกันเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากการบริหารกองทุนของตนเองให้มีความยั่งยืนและมีความมั่นคงต่อไป

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนักศึกษา *Am Hai*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *Sukon*
ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา..... *W B*

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาการเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร. วีรชัย อางหาญ)

กรรมการสอบ

(อาจารย์ ยุชฉัย กิตติ์กำธร)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

(_____)

คณบดีสำนักวิชาการเทคโนโลยีสังคม

- ๘ ต.ค. ๒๕๔๕

วันที่ เดือน พ.ศ.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี, ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ ทั้งในด้านวิชาการ ด้านการดำเนินงานวิจัย และข้อคิดเห็นตลอดจนข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ไว้ ณ ที่นี้

- ขอขอบพระคุณ - ดร. วีรชัย อางหาญ , ผศ. ดร. อุทัย มีคำ อาจารย์ที่
 ปรึกษาสารนิพนธ์
- ผู้ช่วยอาจารย์ที่ปรึกษา นางสาว ทิพย์สุดา ไชยพฤกษ์, นางสาว อักษรา ตลับทอง และ อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนัก เทคโนโลยีสังคมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ
 - คุณพนม แสงวิริญ และ คุณจุ่ม แสงวิริญ ที่ให้
 - คำปรึกษาด้านการปฏิบัติงาน และสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน และเป็นกำลังใจในการปฏิบัติงาน
 - โรงเรียนบ้านหนองหมาก, โรงเรียนวันอาสตา , องค์กรบริหารส่วนตำบลคลองม่วง (อบต.) และคณะอาจารย์รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ อบต. ที่ให้สถานที่ในการจัดกิจกรรมของผู้วิจัย
 - นายอำเภอ พัฒนาการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ข้อมูล, และ
 - อำนาจความสะดวก และขอขอบพระคุณพี่น้องในหมู่บ้านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่างๆ ที่มีส่วนช่วยเหลือให้
- สารนิพนธ์ฉบับนี้ถูกล่วง ไปด้วยดี

ท้ายนี้ คุณค่าและประโยชน์อันพึงได้จากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ซึ่งคอยช่วยเหลือเป็นแรงใจที่สำคัญ และให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษา เป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

ลตญา แสงวิริญ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
หน้าอำนวยการ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญแผนภาพ	ช
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	2
1.3 กรอบแนวคิดทฤษฎี	2
1.4 วิธีการดำเนินการ	4
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	5
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์	6
2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544.....	7
2.3 แบบติดตามการสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	8
2.4 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	10
2.5 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	10
2.6 หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพท์โมเดล.....	13
2.7 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	15
2.8 เอกสารหลักวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง.....	17

บทที่ 3	วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ.....	23
3.1	วิธีการประเมินโครงการ	23
3.2	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	26
3.3	ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	27
3.4	เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	31
3.5	การเก็บรวบรวมข้อมูล	32
3.6	การวิเคราะห์ข้อมูล	34
บทที่ 4	ผลการติดตามการประเมินโครงการ	36
4.1	ผลการประเมินบริบทชุมชน	36
4.2	ผลการประเมินโครงการ	51
4.3	ข้อมูลระดับรายบุคคลของผู้กู้เงินกองทุน : กรณีศึกษา กองทุนบ้านหนองหมาก.....	55
4.4	ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้.....	56
4.5	ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจาก โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	58
4.4	สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมิน โครงการ	58
บทที่ 5	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	61
5.1	วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	61
5.2	วิธีดำเนินการ.....	61
5.3	ผลการดำเนินการ	62
5.4	อภิปราย	62
5.5	การเกิดองค์การการเรียนรู้.....	63
5.6	ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน พื้นที่เป้าหมาย.....	63
5.7	ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ.....	63
5.8	ข้อเสนอแนะ	64

บรรณานุกรม.....	66
ประวัติผู้วิจัย	68
ภาคผนวก.....	69
ภาคผนวก ก ภาพกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน	
ภาคผนวก ข แผนที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง	
ภาคผนวก ค แบบรายงาน บร. 1 – บร.12	
ภาคผนวก ง ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองหมาก	
ภาคผนวก จ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ	
ภาคผนวก ฉ การจัดทำรายงานแบบต่าง ๆ และทะเบียนเอกสารกองทุน	

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1.1 องค์ประกอบของระบบ.....	4
2.1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของสต๊อฟเฟิลบีม.....	13
2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการ ตัดสินใจของสต๊อฟเฟิลบีม.....	15
2.3 การเบิกจ่ายเงินกองทุนหมู่บ้านที่นำมาใช้ในการลงทุนต่าง ๆ	18
2.4 เงินที่เบิกจ่ายเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ รวมทั้งประเทศ.....	19
2.5 แสดงวงจรแบบมีส่วนร่วม.....	22
3.1 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการการมีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการกองทุน	27

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน.....	9
2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิ	9
2.3 วัตถุประสงค์ในการเขียน โครงการของผู้กู้.....	12
3.1 หน่วยระบบและองค์ประกอบที่ใช้ในการประเมิน โครงการ.....	24
3.2 กลุ่มตัวอย่างประชากรในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	26
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	33
4.1 การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในช่วงปี พ.ศ. 2530 – 2533.....	37
4.2 จำนวนประชากรจำแนกตามลักษณะของประชากร.....	42
4.3 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนบ้านหนองหมาก.....	44
4.4 จำนวนแหล่งน้ำและการใช้น้ำจำแนกตามแหล่งน้ำ	45
4.5 จำนวนและร้อยละของการประกอบอาชีพ.....	46
4.6 รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านต่อปี.....	48
4.7 คณะกรรมการหมู่บ้านหนองหมาก.....	50
4.8 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองหมาก.....	60

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปี 2540 ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจส่วนร่วมอย่างรุนแรง ก่อให้เกิดปัญหาความยากจนเพิ่มมากขึ้น เกิดความขัดสนด้านรายได้ในการยังชีพประกอบกับภาวะเศรษฐกิจโลกที่คาดว่าจะยังมีแนวโน้มที่จะชะลอตัวต่อไปอีกระยะหนึ่ง จึงต้องปรับฐานเศรษฐกิจของประเทศให้เข้มแข็งและสามารถขยายตัวต่อเนื่องอย่างมีคุณภาพ รัฐบาลจึงได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยการเพิ่มการใช้จ่ายภาครัฐ ควบคู่ไปกับมาตรการการสร้างความรู้ความสามารถให้กับประชาชนในระยะยาว โดยการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านขึ้น สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคมเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

จากความพร้อมของหมู่บ้านหนองหมาก ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จและได้รับอนุมัติให้ตั้งกองทุนพร้อมกับการจัดสรรเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้ว ถือเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการกองทุนมีประสิทธิภาพ และพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อต้องการทราบว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีวิธีการดำเนินงาน ความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานของแต่ละกองทุนและนำข้อมูลกองทุนที่ประสบความสำเร็จของบางหมู่บ้านไปเป็นตัวอย่างในหมู่บ้านอื่น ๆ ดูเพื่อขยายผลสำเร็จต่อไป

จึงสมควรมีการประเมินกองทุนหมู่บ้าน และผู้วิจัยในฐานะที่เป็นนักศึกษาบัณฑิตกฤตกองทุนหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการประเมินโครงการ ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้านหนองหมากนี้มาระยะหนึ่งแล้ว จึงรับผิดชอบในการประเมินและเรียบเรียงเป็นสารนิพนธ์ (Substantive Report) ฉบับนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1.2.1 เพื่อเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น อันเป็นการ สร้างรากฐานการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนในระยะยาว
- 1.2.2 ต้องการทราบทัศนคติของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านว่าเงิน 1 ล้านบาท นั้นมีผลต่อการพัฒนาอาชีพก่อให้เกิดรายได้เพิ่มอย่างไร
- 1.2.3 ต้องการศึกษาผลการดำเนินงานการบริหารจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองหมาก
- 1.2.4 ต้องการทราบผลการเปรียบเทียบในกองทุนหมู่บ้านหนองหมาก ว่าก่อนและหลังการ ได้เงินกองทุน 1 ล้านบาท ความเป็นอยู่ของชาวบ้านดีขึ้นอย่างไร
- 1.2.5 เพื่อทราบว่ากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงไร

1.3 กรอบแนวคิดทฤษฎี

กรอบแนวคิดทางทฤษฎี หรือต้นแบบทางความคิดที่ผู้วิจัย ใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้าน จะมีกรอบแนวคิดในการประเมินที่ใช้ในการประเมินโครงการที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1.3.1 แนวคิดและรูปแบบการประเมินของสคริฟเวน (Scriven's Evaluation Ideologies and Model) สคริฟเวน ได้กำหนดความหมายของการประเมินไว้ว่า “เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูล การตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลและการกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์ในการประเมิน” โดยแยกประเภทของการประเมินออกเป็น 2 ประเภท

1.3.1.1 การประเมินยึดเป้าหมายเป็นหลัก เป็นการประเมินโดยยึดเป้าหมายเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาในการดำเนินการบรรลุเป้าหมายของโครงการหรือไม่ โดยแบ่งการประเมินเป็น 2 ระยะ คือ

1) การประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) เช่นการหาข้อดีข้อเสียของการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติระหว่างดำเนินงาน

2) การประเมินผลรวม (Summative Evaluation) มีเป้าหมาย คือผลผลิตที่เกิดขึ้นเมื่อโครงการสิ้นสุดแล้ว ซึ่งเป็นตัวชี้วัดคุณค่าความสำเร็จของโครงการ

1.3.1.2 การประเมินที่ไม่ยึดเป้าหมายเป็นหลัก เป็นการประเมินที่ไม่มุ่งเน้นเฉพาะผลผลิตที่เกิดขึ้นตามเป้าหมายเท่านั้น แต่จะนำผลกระทบอื่น ๆ มาร่วมพิจารณา

นอกจากนี้ ศรพิทเวณ ได้จำแนกการประเมินตามสิ่งที่ประเมิน ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) การประเมินคุณค่าภายใน (Intrinsic Evaluation) เป็นการประเมินคุณค่าสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เช่น เนื้อหา จุดประสงค์ ประสิทธิภาพของเครื่องมือ การประเมินวิธีนี้เป็นการประเมินเพื่อเตรียมความพร้อมที่จะดำเนินงาน

2) การประเมินความคุ้มค่า (Payoff Evaluation) เป็นการประเมินในส่วนที่ผลของการดำเนินโครงการมีต่อผู้รับบริการจากโครงการ

1.3.2 แนวคิดการประเมินของอัลคิน (Alkin's Concepts of Evaluation) (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2545ก.) “การประเมิน” ตามความหมายของอัลคิน คือ กระบวนการคัดเลือกการประมวลความรู้ และการจัดระบบสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอข้อมูลต่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ หรือใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการเลือกการดำเนินการ โครงการ ซึ่งอัลคินได้จำแนกการประเมินตามจุดประสงค์ของการใช้ผลการประเมินเป็น 5 ส่วน ได้แก่

1.3.2.1 การประเมินระบบ เพื่อกำหนดจุดประสงค์ของโครงการ เป็นการประเมินก่อนเริ่มดำเนินการ โครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

1.3.2.2 การประเมินวางแผนโครงการ เป็นการประเมินเพื่อหาแนวทาง หรือวิธีที่จะส่งเสริมให้การดำเนินการ โครงการให้บรรลุจุดประสงค์

1.3.2.3 การประเมินระหว่างการดำเนินการ เป็นการเพื่อพิจารณาดำเนินโครงการ เป็นไปตามแผนที่กำหนดให้หรือไม่ หรือการดำเนินการอยู่ในขั้นตอนที่ควรจะเป็นมากหรือน้อยเพียงใด

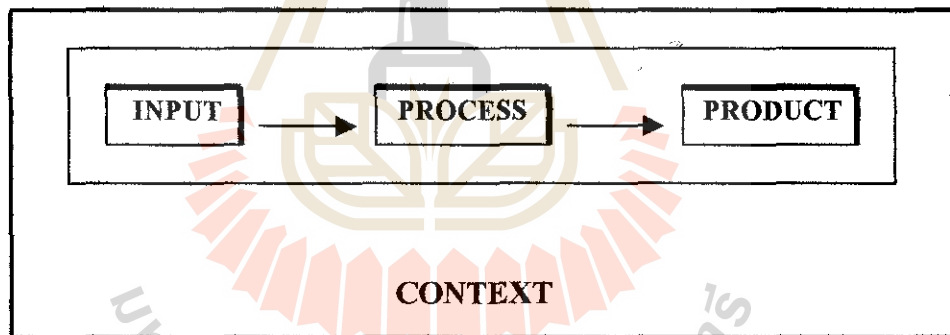
1.3.2.4 การประเมินเพื่อพัฒนา เป็นการประเมินเพื่อแสวงหารูปแบบ แนวทาง หรือ ข้อเสนอแนะ ในการที่จะส่งเสริมให้โครงการดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินเพื่อรับรองผลงาน ยุบ ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ เป็นการประเมินหลังจากสิ้นสุดโครงการ เพื่อตรวจสอบผลผลิตกับจุดประสงค์ของโครงการ และประมวลผลข้อเสนอแนะเพื่อรับรอง ปรับเปลี่ยน ยุบหรือขยายโครงการต่อไป

1.3.3 แนวคิดและรูปแบบการประเมินชีพฟ์ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) สตัฟเฟิลบีม (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ,2545 ก.) กล่าวว่า “การประเมิน” เป็นกระบวนการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ ซึ่งสตัฟเฟิลบีมได้กำหนดต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ชีพฟ์โมเดล” มาวิเคราะห์การประเมินโครงการ โดยแบ่งหลักเกณฑ์

สำหรับการประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นการกำหนด ชื่อ ในการประเมินว่า รูปแบบการประเมินแบบซิปป์ (CIPP Model : Context – Input – Process – Product) โดยอักษรมีความหมาย ดังนี้

C	ย่อมาจาก	Context	คือ	บริบทของหน่วยระบบ
I	ย่อมาจาก	Input	คือ	ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
P	ย่อมาจาก	Process	คือ	กระบวนการของหน่วยระบบ
P	ย่อมาจาก	Product	คือ	ผลผลิตของหน่วยระบบ

ซึ่งในการประเมินโครงการ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบ “ซิปป์โมเดล” มาใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านหนองหมาก ซึ่งเป็นแบบจำลองที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้ในการประเมินโครงการ เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ ซึ่งจะเห็นได้จากแผนภาพที่ 1.1 จะเป็นรูปแบบของการประเมิน

แผนภาพที่ 1.1 องค์ประกอบของระบบ

1.4 วิธีดำเนินการ

1.4.1 ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายและสภาพการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านหนองหมาก

1.4.2 เก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแบ่งข้อมูลเป็น 2 ประเภท

1.4.2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง อาทิ

- ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เช่น แบบเจาะลึกกรณี (ปร.11) แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (ปร.3) แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (ปร.2) ดังแสดงไว้ในภาคผนวก ค

- ข้อมูลจากการสังเกต เช่น แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ข้อมูลจากการสำรวจ เช่น การออกไปสำรวจโครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ว่าผลิตภัณฑ์ตัวไหนเหมาะสมที่จะเป็นผลิตภัณฑ์ของตำบล

1.4.2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่มีผู้บันทึกหรือมีการสำรวจเอาไว้เรียบร้อยแล้ว และได้มีการนำเอาข้อมูลไปใช้ในการศึกษาหรือประกอบการตัดสินใจ เช่น

- ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน ประกอบการเก็บรวบรวมข้อมูลบริบทชุมชนระดับหมู่บ้าน (บร.1) ดังแสดงไว้ ณ ภาคผนวก ค
- แผนพัฒนาหมู่บ้าน ประกอบแบบรายงานการวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน (บร.12) ดังแสดงไว้ ณ ภาคผนวก ค
- ข้อมูลรายงานประจำปี บัญชีกองทุนหมู่บ้าน
- แบบเก็บข้อมูลสมาชิกผู้กู้ ในแต่ละรอบปี

1.4.3 ใช้กรอบความคิด ชิพพ์โมเดล มาวิเคราะห์ข้อมูลกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล

1.4.4 ประมวลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่จะทำการประเมิน

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

1.5.1 ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจผลการดำเนินงานการบริหารจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพและมีศักยภาพเพิ่มขึ้น

1.5.2 ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจถึงกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น

1.5.3 ได้ทราบถึง ผลการเปรียบเทียบในหมู่บ้าน ว่าก่อนและหลังการได้เงินกองทุน 1 ล้านบาท สามารถพัฒนาความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้นหรือไม่

1.5.4 ได้ทราบถึงผลการดำเนินงานการบริหารจัดการกองทุนว่าบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงไร

1.5.5 ได้ทราบถึงทัศนคติของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านต่อการมีกองทุน 1 ล้านบาท

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านหนองหมาก หมู่ที่ 2 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา ทั้งที่เป็น นโยบาย หลักการ ระเบียบต่างๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมินและ หลักวิชาการที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีสาระสำคัญในด้านต่างๆดังนี้

2.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์

2.1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลซึ่ง นายกรัฐมนตรี พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร แดงต่อรัฐสภาถึงแนวทางแก้ปัญหาเศรษฐกิจและ สังคมอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นมาตรการหนึ่งในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมให้ได้ผลชัดเจน และรวดเร็วโดยการจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้านหรือชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท โดยที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเองใน ลักษณะเป็นเงินทุนหมุนเวียนเพื่อเป็นแหล่งเงินในการเสริมและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนอันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับฐานรากของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่ง พาดตนเองอย่างยั่งยืน

2.1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายและหลักการที่สำคัญจะประสบผลสำเร็จประกอบไปด้วยหลักการสำคัญ 4 ประการคือ

2.1.2.1 ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งความพร้อมของคนและครัวเรือน การควบคุมดูแลตนเองในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุน ทางสังคมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองเอง เช่น กลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองหมาก กองทุนสวัสดิการ ฯลฯ

2.1.2.2 การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้านทั้งในส่วนเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกับกองทุนทางสังคมของชุมชน และกองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้นเพื่อให้กองทุนดังกล่าวมีการบริหารจัดการให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน

2.1.2.3 ตามแนวทางในการบริหารราชการแผ่นดิน ให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา การพัฒนาเป็นของหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการและจัดการกองทุน

2.1.2.4 การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ

2.1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

2.1.3.1 ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและการบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

2.1.3.2 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพสร้างงานสร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วนและสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชน ในหมู่บ้านหรือชุมชน

2.1.3.3 ช่วยในการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ในการบริหารจัดการกองทุนและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อการแก้ปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพ ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.1.3.4 เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในอนาคต

2.1.3.5 เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หมายเหตุ : ระเบียบทั้ง 2 หมวด อยู่ภาคผนวก จ)

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 9 หมวด ดังนี้

หมวด 1 ชื่อทั่วไป

หมวด 2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หมวด 3 คณะอนุกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หมวด 4 คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด

หมวด 5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หมวด 6 กองทุนและสมาชิกกองทุน

หมวด 7 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หมวด 8 การทำบัญชีและการตรวจสอบ

หมวด 9 เป็นบทเฉพาะการ

หมายเหตุ : ระเบียบทั้ง 9 หมวดอยู่ภาคผนวก จ

2.3 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น สิ่งที่ต้องคำนึงถึงมากที่สุดก็คือการคัดเลือกคณะกรรมการซึ่งผู้คนเหล่านี้จะเป็นผู้บริหารจัดการกองทุนให้ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพพร้อมทั้งความร่วมมือของสมาชิกผู้กู้ จึงจะทำให้กองทุนหมู่บ้านมีความเข้มแข็งและมีศักยภาพเพิ่มขึ้น เช่น แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนและชุมชนเมือง บ้านหนองหมาก หมู่ที่ 2 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา 2544

หมายเหตุ : แบบติดตามสังเกตการณ์การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองหมากจะอยู่ภาคผนวก ฉ

สำหรับกองทุนหมู่บ้านหนองหมากมีการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2544 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีคุณสมบัติครบถ้วน ตามระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด

รายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองหมาก ผู้ทรงคุณวุฒิ และที่ปรึกษาของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หนองหมาก ประกอบไปด้วยคณะกรรมการ 15 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 2 คน ที่ปรึกษา 4 คน ดังแสดงในตารางที่ 2.1 และ 2.2 ดังนี้

ตารางที่ 2.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองหมาก

ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	อายุ	การศึกษา	ประสบการณ์
1. นายพวง แก่งหนอก	ประธานกองทุน	54	ป.4	ผู้ใหญ่บ้าน
2. นายสมศักดิ์ รักษิ	รองประธาน	37	ปริญญาตรี	ข้าราชการครู
3. นางกฤษณา ตอปกกลาง	เลขานุการ	45	ปริญญาตรี	ข้าราชการครู
4. นางชลธิชา พรหมดี	เหรัญญิก	37	ปวท.	ข้าราชการ อบต.
5. นายสมชัย โทนขุนทด	ประชาสัมพันธ์	40	ป.6	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
6. นายอุดร พิมพ์สา	กรรมการ	37	ป.6	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
7. นายพนัส คีมสูงเนิน	กรรมการ	41	ป.6	ประธานประชาคม
8. นางแสงจันทร์ วงษ์จินศาล	กรรมการ	46	ป.4	อบต.คลองม่วง
9. นายบุญมาก คาสวัสดิ์	กรรมการ	56	ป.4	-
10. นายมานพ โทนขุนทด	กรรมการ	67	ป.4	-
11. นายสมเดช เจริญสุข	กรรมการ	47	ป.4	-
12. นางนุจริย์ ศรีศิริ	กรรมการ	34	ป.6	-
13. นางจันทร์ภา คีมสูงเนิน	กรรมการ	45	ป.4	-
14. นางสุนารี ชัยภูมิ	กรรมการ	34	ป.6	-
15. นางปราดนา วงษ์การ	กรรมการ	27	ป.6	-

ตารางที่ 2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษา

ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	อายุ	การศึกษา	ประสบการณ์
1. นางจูน ศรีศิริ	ผู้ทรงคุณวุฒิ	65	ป.4	แม่บ้านกาชาด
2. นางบุญมี ท่อนพุดชา	ผู้ทรงคุณวุฒิ	53	ป.4	อสม.ประจำหมู่ 2
3. นางขวัญใจ สุขริน	ที่ปรึกษา	31	ปริญญาตรี	ข้าราชการครู
4. นายวันชัย ปานอม	ที่ปรึกษา	47	ปริญญาตรี	ข้าราชการครู
5. นางสาวสมใจ ศรีวิจิตร	ที่ปรึกษา	44	ปริญญาตรี	ข้าราชการครู
6. นางสาวสุกัญญา เหลืองศักดิ์คาพิชญ์	ที่ปรึกษา	32	ปริญญาตรี	ข้าราชการครู

2.4 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆ ของหมู่บ้านและชุมชนรวมทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดตามความเป็นจริง สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป

2.4.1 การขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- 1) จัดทำแบบขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ. ๒ (อยู่ภาคผนวก ก) ซึ่งขอรับแบบ กทบ. ๒ จากคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ
- 2) ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนกับธนาคารออมสิน หรือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือระเบียบข้อบังคับ
- 3) เปิดบัญชีกับธนาคาร

2.4.2 การประเมินความพร้อมกองทุน

เมื่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้ยื่นทะเบียนต่อธนาคารแล้วคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอร่วมกับกองทุนหมู่บ้านจะประเมินความพร้อมในเรื่องต่างๆ ดังนี้

- 1) การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน
- 2) คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน
- 3) ความรู้ ประสบการณ์และความมั่นใจในการบริหารจัดการกองทุนของคณะกรรมการกองทุน
- 4) ระเบียบ ข้อบังคับในการดำเนินการกองทุน
- 5) การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน หรือสมาชิกในการจัดการกองทุน
- 6) การปฏิบัติของสมาชิกตามระเบียบ และข้อบังคับของกองทุน
- 7) การเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุน

2.5 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ในการพิจารณาเงินกู้ให้กับสมาชิกผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญที่สรุปมาดังนี้

2.5.1 สมาชิกที่ประสงค์จะกู้ยืมเงินกองทุนต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน โดยยื่นคำขอกู้ต่อคณะกรรมการกองทุนและให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณา

2.5.2 ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยและเงินกู้ในอัตราที่แน่นอน โดยคำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก และปิดประกาศอัตราดอกเบี้ยหรือผลตอบแทนอย่างเปิดเผย

2.5.3 ในการกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสม การชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี นับแต่วันทำสัญญา

2.5.4 ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญาผู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้เสียค่าปรับตามจำนวนที่ระเบียบกองทุนกำหนดไว้ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนชำระ

2.5.5 คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้าน “หนองமாக” นั้นคณะกรรมการมีเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้สำหรับสมาชิก ซึ่งคณะกรรมการจะใช้เกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้ ดังต่อไปนี้

1. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้ จะพิจารณาถึง

- คุณสมบัติของสมาชิก
- วงเงินกู้
- วัตถุประสงค์ ทั้ง 4 โครงการ เช่น

วัตถุประสงค์และโครงการในการขอกู้ของสมาชิกผู้กู้ โดยนำเงินไปดำเนินการประกอบอาชีพหรือทำกิจกรรมต่างๆ ดังแสดงไว้ในตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 แสดงวัตถุประสงค์ในการเขียนโครงการของผู้กู้

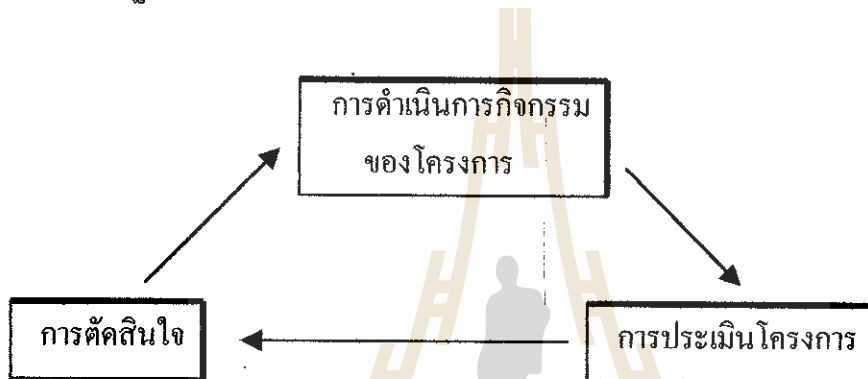
การพัฒนาอาชีพ	สร้างงาน (กลุ่มองค์กร)	ลดรายจ่ายพัฒนาอาชีพ	กู้ฉุกเฉิน
1. การผลิตทางการเกษตร <ul style="list-style-type: none"> - ปลูกพืช - เลี้ยงสัตว์ - ประมง 2. ค้าขาย <ul style="list-style-type: none"> - ซื่อของเข้าร้าน 3. การบริการ <ul style="list-style-type: none"> - ช่างซ่อม - ตัดผมเสริมสวย - ตัดเย็บเสื้อผ้า - อื่นๆ 4. อุตสาหกรรมในครัวเรือน	1. แปรรูปผลผลิตสินค้า 2. อุตสาหกรรมการผลิต	1.หาปัจจัยการผลิตการเกษตร 2.หาวัสดุปัจจัยเพื่อการบริการ 3.หาปัจจัยการผลิต 4.หาปัจจัยอาชีพ	

2. วิธีการในการควบคุมและติดตามการใช้เงินกู้ มีวิธีดังนี้
 - มีคณะกรรมการติดตามและควบคุม
 - มีระเบียบข้อบังคับ
 - มีสมาชิกค้ำประกัน
 - มีสัญญาการกู้เงิน (ดังแสดงไว้ในภาคผนวก จ)
3. วิธีป้องกันความเสี่ยงภัยในการให้กู้ ประกอบด้วย
 - กู้เป็นกลุ่มสมาชิก
 - มีผู้ค้ำประกัน 2 คน
 - มีการขอหลักทรัพย์ค้ำประกัน
4. วิธีการแก้ไขปัญหาในกรณีที่สมาชิกได้รับเงินกู้ไปแล้ว ไม่ส่งคืนเงินต้นและดอกเบี้ยเงินกู้ตามสัญญา คือ

- มีระเบียบข้อบังคับ
- มีคณะกรรมการฝ่ายติดตาม
- มีคณะกรรมการฝ่ายส่งเสริม

2.6 หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบซิฟฟ์โมเดล

รูปแบบการประเมิน “ซิฟฟ์โมเดล” ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam’s CIPP Model) โดยมีแนวความคิดพื้นฐาน คือ

แผนภาพที่ 2.1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของสตัฟเฟิลบีม

สตัฟเฟิลบีม ได้จำแนกขั้นตอนของการประเมิน เป็น 3 ขั้นตอน คือ

- ขั้นตอนที่ 1 กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ
- ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร

2.6.1 รูปแบบการประเมินแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มารูปแบบการประเมิน ว่ารูปแบบการประเมินแบบซิฟฟ์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งรูปแบบการประเมินแบบซิฟฟ์โมเดลจะประเมินในด้านต่างๆ ซึ่งมีรายละเอียดจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะประเมิน ดังนี้

1) การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ เช่น สภาพแวดล้อมที่อยู่รอบๆกองทุนหมู่บ้าน

2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมิน เพื่อหาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินการโครงการ เช่น การบริหารจัดการของหน่วยสมาชิกผู้กู้

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลของการพัฒนาแก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการขยาย เลิก ขยาย หรือเปลี่ยน โครงการ เช่น ผลการดำเนินงานของสมาชิกที่กู้เงินไปดำเนินกิจการต่างๆ

2.6.2 ประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่จะประเมิน ดังนี้

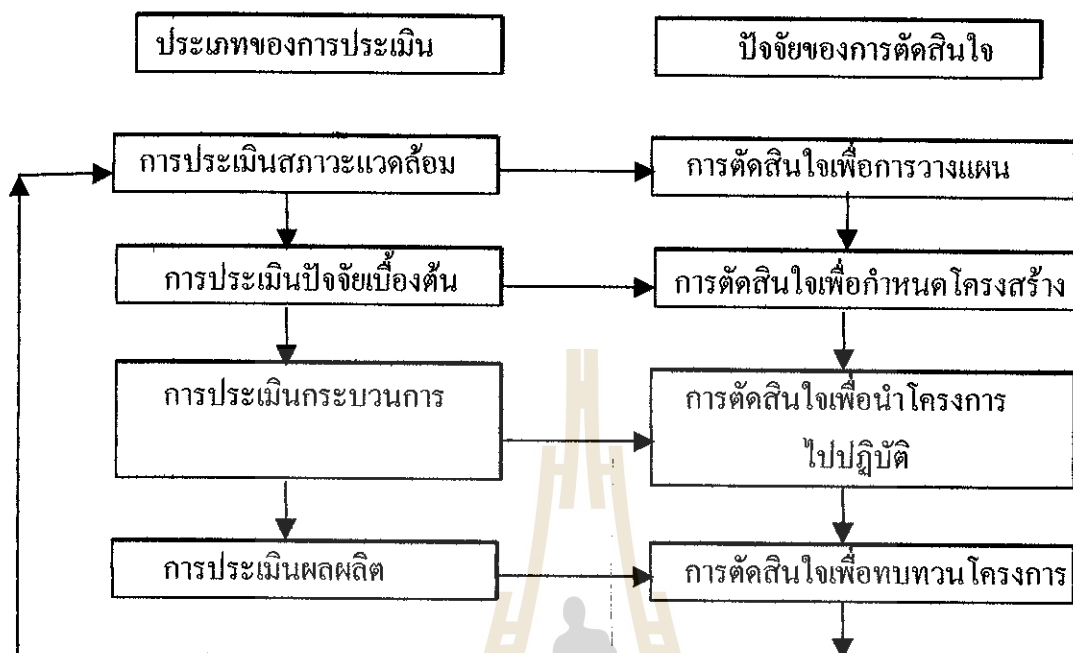
1) การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

2) การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3) การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินโครงการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4) การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

และสต๊อฟเฟิลบีม ได้นำเสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจและประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจ ดังแผนภาพที่ 2.2

แผนภาพที่ 2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของสคิปเฟล็บิม

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกรณีศึกษา : กองทุนบ้านหนองหมาก ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีแบบ “ชีพชีโมเดล” เป็นรูปแบบในการประเมินโครงการ

2.6 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นอีกบริบทหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับการอนุมัติให้จัดตั้งกองทุนแล้ว และมีหลักการสำคัญเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งเป็นโครงการที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีความมั่นคง จนทำให้ท้องถิ่นมีขีดความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สามารถพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษาของบัณฑิต เข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาและติดตามประเมินผลโครงการ นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นอย่างแน่นอนได้แก่การสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับบัณฑิตก็คือการได้ยกระดับทางการศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ชุมชนเป็นห้องเรียน โดยบัณฑิตปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านที่บัณฑิตรับผิดชอบและใช้เป็นกิจกรรมหลักในการ

ศึกษา ซึ่งจะได้รับความรู้ในด้านการจัดการและประเมินโครงการจากประสบการณ์จริงในพื้นที่ นับว่าเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง

ที่สำคัญข้อมูลต่าง ๆ ที่ขาดหายไปจากหมู่บ้านจะได้ถูกนำมาใช้เพื่อการวางแผนให้สอดคล้องกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมืองล้วนเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ และมีรายงานผลความก้าวหน้านโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง รัฐบาลจะได้ทราบถึงผลการดำเนินงาน ความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรคของการปฏิบัติงานตามนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างต่อเนื่องและมีระบบสามารถแก้ไขปัญหา อุปสรรคได้ทันที่และนำข้อมูลการบริหารจัดการกองทุนที่ประสบผลสำเร็จของบางหมู่บ้านไปเป็นตัวอย่างให้หมู่บ้านอื่น ๆ คูเพื่อขยายผลความสำเร็จต่อไป

2.7.1 องค์ประกอบในการวิเคราะห์โครงการ ดังนี้

- 1) การวิเคราะห์องค์ประกอบภายนอก หมายถึง การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อโครงการ ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อโครงการบรรลุจุดประสงค์ หรือไม่บรรลุจุดประสงค์
- 2) การวิเคราะห์องค์ประกอบภายใน หมายถึง การวิเคราะห์องค์ประกอบของโครงการ 3 ประเด็น คือ
- 3) ความสมบูรณ์ของโครงการ หมายถึง การมีองค์ประกอบของโครงการอย่างครบถ้วน
- 4) ความเหมาะสมและประโยชน์ของโครงการ หมายถึง การพิจารณาความสอดคล้อง ขององค์ประกอบของโครงการ รวมทั้งพิจารณาประโยชน์ของโครงการที่มีต่อกลุ่มเป้าหมายของโครงการ
- 5) ความเป็นไปได้ของโครงการ หมายถึง การพิจารณาความสอดคล้องของจุดประสงค์ วิธีการดำเนินงาน รวมทั้งการได้รับทรัพยากรในการสนับสนุนโครงการ

2.7.2 ประเด็นที่นำมาวิเคราะห์

- 1) ความเหมาะสมของโครงการ มีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา ความจำเป็นของการดำเนินโครงการ ซึ่งเป็นการตรวจสอบเพื่อกำหนดปัญหา ความจำเป็น และเหตุผลในการริเริ่มโครงการ
- 2) ผลตอบแทนของการดำเนินโครงการ มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาในประเด็นของอัตราส่วนของผลตอบแทน – ต้นทุน (Benefit – Cost Ratio) หรือจุดคุ้มทุน (Break – Even Analysis) เป็นการพิจารณาจากอัตราผลตอบแทนในการดำเนินโครงการ และประสิทธิผลของการ

ดำเนินงาน (Cost – Effectiveness Analysis) เป็นการพิจารณาจากค่าใช้จ่ายที่นำมาเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ที่ได้รับในเชิงคุณภาพและปริมาณ

2.7.3 ขั้นตอนของการวิเคราะห์

- 1) วิเคราะห์ความต้องการในการดำเนินการ โครงการ
- 2) วิเคราะห์ด้านเทคนิคทางวิชาการและสภาวะแวดล้อม
- 3) วิเคราะห์ปัจจัยเบื้องต้นเข้าสู่โครงการ
- 4) วิเคราะห์การบริหารโครงการ

2.7.4 ประโยชน์ของการวิเคราะห์โครงการ

- 1) ได้รับข้อมูลอย่างเป็นระบบ
- 2) ได้รับข้อมูลที่นำมาช่วยในการจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) ได้รับแนวทางในการติดตาม และประเมินผลการใช้ทรัพยากร
- 4) ได้รับข้อมูลในการอธิบายเหตุผล และสาเหตุของความล้มเหลวและล้มเหลวของโครงการ

2.8 เอกสารหลักวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

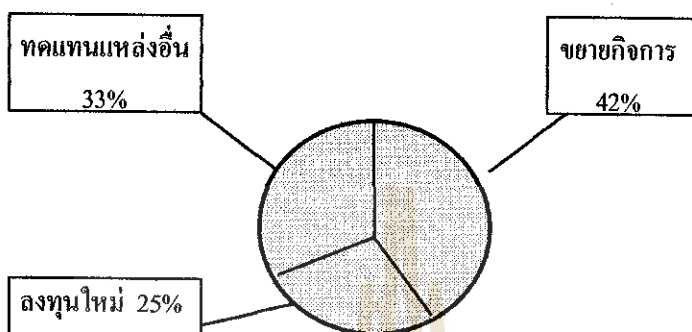
เอกสารหลักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักวิชาการที่มีประโยชน์ต่อการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.8.1 งานวิจัยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติของธนาคารแห่งประเทศไทย

จากผลสำรวจกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งจัดทำโดย นางสาวยุววรรณ รัฐกุล ฝ่ายเศรษฐกิจในประเทศ สายนโยบายการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ได้จัดทำขึ้นเพื่อเก็บข้อมูลของผลกระทบของกองทุนหมู่บ้านในปี 2544 ต่อระบบเศรษฐกิจ

เปิดผลสำรวจกองทุนหมู่บ้านของแบงก์ชาติ ณ สิ้นปี พ.ศ. 2544 ระบุช่วยกระตุ้นจีดีพีได้ 0.8 % ส่วนใหญ่นำไปขยายกิจการและลงทุนใหม่ 67% ที่เหลือนำไปรีไฟแนนซ์นี้เก่า33% ซึ่งกองทุนหมู่บ้านไม่ใช่เรื่องใหม่เหมือนเงินต้นที่เน้นให้ประชาชนใช้จ่าย เผยการลงทุนอยู่ในภาคเกษตรเป็นหลัก ซึ่งจะเห็นได้จากแผนภาพที่ 2.3 ดังนี้

การเบิกจ่ายเงินกองทุนหมู่บ้าน ที่นำมาใช้ในการลงทุนต่าง ๆ

แผนภาพที่ 2.3 การเบิกจ่ายเงินกองทุนหมู่บ้านที่นำมาใช้ในการลงทุนต่าง ๆ
ที่มา : งานวิจัยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท., 2545)

จากการสำรวจในช่วงพฤศจิกายน - ธันวาคม 2544 ถึง 20 ธันวาคม 2544 เงินกองทุนได้โอนเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้านแล้ว 56,346 ล้านบาท คิดเป็น 88 % ของโครงการกองทุนหมู่บ้าน 75,000 ล้านบาท มีการเบิกจ่ายไปแล้ว 37,739 ล้านบาท จากการสำรวจพบว่าการเบิกจ่ายไปใช้ในการผลิต 89% คิดเป็น 1.1% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (จีดีพี) ส่วนที่เหลือ 10.9% แบ่งเป็น 6.5 % ถูกนำไปเก็บ อีก 3% นำไปเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและให้กู้ต่อ และ 0.4% นำไปใช้เพื่อบรรเทาเหตุฉุกเฉิน

สำหรับเงินกู้ที่เบิกจ่ายไปแล้วได้นำไปใช้

- 1) กลุ่มขยายกิจการคิดเป็น 42% ของเงินที่เบิกจ่ายทั่วประเทศในกิจกรรมการผลิตที่มีอยู่
- 2) กลุ่มลงทุนใหม่ 25% ของเงินกองทุนที่เบิกจ่ายไปถูกนำไปใช้การสร้างงานหรืออาชีพใหม่ รวม 2 กลุ่มนี้คิดเป็น 67% ของทั้งหมด ซึ่งทำให้จีดีพีขยายตัว 0.8% ของจีดีพี และ
- 3) นำไปทดแทนแหล่งเงินกู้อื่น ๆ 33%

เงินกู้เพื่อการลงทุนเหล่านี้ถูกนำไปใช้ในด้านต่าง ๆ คือ

- 1) ภาคการเกษตรกรรม 61.2%
- 2) นำไปเป็นทุนเพื่อการค้า 19%
- 3) ลงทุนในบริการอื่น ๆ 13% เช่น ร้านอาหาร รับผิดชอบเสื้อผ้า

และในส่วนที่ส่งผลกระทบต่อรายจ่ายประเภทอื่น ๆ ในจิตพิที่ตั้งกล่าวข้างต้นว่า เงินจากกองทุนหมู่บ้านที่เบิกจ่ายนั้น 2.7% ถูกนำไปใช้ในการใช้จ่ายอื่น ๆ และ 0.4% นำไปใช้จ่ายฉุกเฉิน ซึ่งการใช้จ่ายทั้ง 2 ประเภทนี้นับเป็นการใช้จ่ายขั้นสุดท้าย ซึ่งเงินที่ได้จากกองทุนหมู่บ้านในส่วนนี้นับเป็นรายจ่ายเพื่อการบริโภคจำนวน 1,172 ล้านบาท หรือ 0.02% ของจีดีพี

นอกจากนี้ค่าใช้จ่ายในสินค้าขั้นกลาง หรือทุนหมุนเวียน 63.5% (การใช้จ่ายเพื่อการผลิตร้อยละ 89.1 หักด้วยการใช้จ่ายเพื่อการลงทุนร้อยละ 25.6) ของเงินที่เบิกจ่าย คิดเป็น 0.5% ของจีดีพี ถึงแม้จะไม่เป็นรายจ่ายซึ่งจะมีผลกระทบต่อจีดีพีโดยตรง ซึ่งจะเห็นได้จากแผนภาพที่ 2.4 ดังนี้

เงินที่เบิกจ่ายที่ถูกใช้ไป เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ รวมทั้งประเทศ

แผนภาพที่ 2.4 เงินที่เบิกจ่ายเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ รวมทั้งประเทศ

ที่มา : งานวิจัยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท, 2545)

นอกจากนี้ ได้ขอเสนอแนะว่าหากจะให้มีการดำเนินงานเพื่อให้เกิดผลกระทบทางสังคม และหลักการสำคัญของนโยบายในระยะยาวควรต้องมีการศึกษาความเหมาะสมอย่างแท้จริงในการจัดสรรเงินกองทุนหมู่บ้านในระดับที่เหมาะสม โดยเฉพาะประเด็นเพื่อให้กองทุนหมู่บ้านดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเสนอวิธีการต่อไปนี้

1) การเบิกจ่ายเงินกองทุนในอนาคต ควรปรับปรุงให้เหมาะสมกับฤดูกาล การทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนกลุ่มที่กู้เพื่อการผลิตที่มีอยู่เดิม (หรือกู้เพื่อการลดต้นทุนการผลิต) สามารถใช้กองทุนได้ประโยชน์เต็มที่ คือในช่วงที่มีความจำเป็นต้องใช้เงินสูงที่สุด มิใช่เป็นการกู้เพื่อการรักษาสิทธิเท่านั้น

2) ระเบียบการชำระคืนเงินกองทุนหมู่บ้านควรปรับให้มีความยืดหยุ่น และแตกต่างกันไปตามแต่ที่ผู้ชำระคืนสะดวก สำหรับผู้ที่มีอาชีพค้าขายให้ชำระคืนเป็นรายเดือน ในขณะที่เกษตรกรที่นำไปเพาะปลูกควรให้ชำระคืนหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว หรือก่อนฤดูกาลเพาะปลูก เพื่อให้

กองทุนหมู่บ้านมีเงินหมุนเวียนได้ตลอดปี และตลอดฤดูกาลของการเบิกจ่ายและชำระคืนเงินกองทุนเพื่อลดปัญหาอันจะเกิดจากการกวาดล้างหนี้ค้ำเกษตรกรของพ่อค้าคนกลางในอนาคต

3) การกระจายเงินทุนไปตามความหนาแน่นของครัวเรือนหรือประชาชนในหมู่บ้านนั้นๆ เงินทุนโดยทั่วไปสามารถให้สมาชิกผู้กู้ได้หมู่บ้านละประมาณ 50 คนเท่านั้น ในขณะที่บางหมู่บ้านมีจำนวนครัวเรือนถึง 200 ครัวเรือน ทำให้เกิดความไม่ยุติธรรม ในการปันส่วนต่อหัวของประชาชน ในเรื่องนี้เงินทุนสำหรับกองทุนควรได้รับการพิจารณาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม ทั้งนี้อาจมีการตั้งกฎเกณฑ์ตายตัว หรือการพิจารณาภายใต้เงื่อนไขผลการประกอบการขนาดของกองทุนหมู่บ้าน และอุปสงค์ต่อเงินทุนหมุนเวียนของหมู่บ้านนั้น ๆ

4) การดำเนินนโยบายกองทุนหมู่บ้านนี้ไม่ได้สำเร็จเพียงแค่นี้ได้มีการปล่อยเงินเข้าสู่ชนบทได้ครบตามเป้าหมายเท่านั้น แต่ยังคงมีวัตถุประสงค์ที่เน้นผลทางสังคมอื่น ๆ ซึ่งเป็นผลระยะยาว และควรมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

2.8.2 ปรัชญาพื้นฐานในการพัฒนาที่ส่งเสริมอย่างมีส่วนร่วมของประชาชน

การส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา นักพัฒนาต้องอยู่บนรากฐานอันมั่นคงแห่งศรัทธาในตัวประชาชน มีความเชื่อในคุณค่าและศักยภาพของมนุษย์ ดังนี้

1) แต่ละคนจะมีความสำคัญและมีเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกัน จึงมีสิทธิอันพึงได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม และอย่างมีเกียรติ ในฐานะที่เป็นมนุษย์ปุถุชนหนึ่ง

2) มนุษย์ทุกคนมีโอกาสที่จะสร้างสรรค์ความคิดริเริ่ม ความเป็นผู้นำ และความคิดใหม่ ๆ ที่ซ่อนเร้นอยู่ และพลังความสามารถเหล่านี้สามารถเจริญเติบโตและนำออกมาใช้ได้ ถ้าได้รับการพัฒนา

3) การพัฒนาพลัง และขีดความสามารถ ของชุมชนในทุกด้านเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและมีความสำคัญต่อชีวิตของบุคคล ชุมชน และรัฐ

4) บุคคลแต่ละคนมีสิทธิ และสามารถกำหนดวิถีการดำรงชีวิตของตนในทิศทางที่ตนต้องการ

จึงกล่าวได้ว่า ปรัชญาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นอยู่บนรากฐานแห่งความศรัทธาในตัวคน เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญและมีความหมายที่สุด มนุษย์ทุกคนมีความสามารถที่จะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นถ้ามีโอกาสในการพัฒนาต้องมุ่งขจัดความขัดแย้งและความเหลื่อมล้ำค่าสูงในหมู่บ้านของตน ให้เกิดความยุติธรรมในสังคมความไม่รู้ ความคือคั่ง และการใช้กำลังบังคับเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งของการพัฒนาและความเจริญรุดหน้าซึ่งจะเกิดขึ้น ได้ก็ด้วยวิธีการให้การศึกษาเท่านั้น การศึกษาและการให้โอกาสจะช่วยดึงพลังซ่อนเร้นในตัวคนออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อ

ตัวร่วม และการพัฒนาจะมีประสิทธิภาพได้ต้องยึดหลักการรวมกลุ่มและทำงานกับกลุ่มเพราะ มนุษย์เราเป็นสัตว์สังคม การอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มจะช่วยให้คนได้เจริญเติบโตโดย เร็วที่สุด

2.8.3 ยุทธวิธีการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.8.3.1 วิธีการกระตุ้นให้เกิดการรวมตัวของผู้แทนประชาชนจากกลุ่มต่าง ๆ

1) ให้ร่วมคิดร่วมทำเรื่องที่เป็นประเด็นปัญหาใกล้ตัว และแนวทางการ พัฒนาที่ไม่ยากนักในพื้นที่นั้นก่อน

2) หากกิจกรรมที่ให้ร่วมคิด ร่วมทำ ในการแก้ปัญหาชาวบ้าน เช่น ปัญหา ยาเสพติด การรณรงค์การเลือกตั้ง การจัดทำแผนชุมชน ฯลฯ ไปอย่างต่อเนื่อง

3) การสร้างบรรยากาศให้เปิดรับฟังปัญหาชาวบ้าน และในบางกรณี ที่ กำลังของชาวบ้านไม่สามารถแก้ไขให้เป็นรูปธรรมได้ โดยชี้แนะเท่าที่จำเป็น แต่ไม่ชักนำโดยเด็ด ขาด

2.8.3.2 สิ่งจูงใจประกอบการกระตุ้น

การกระตุ้นให้เกิดการรวมตัวของชาวบ้าน หากจะให้ได้ผลสำเร็จจำเป็นต้อง มีสิ่งจูงใจทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทั้งนี้เพราะอดีตจนปัจจุบัน ชาวบ้านเปรียบเสมือนคนไข้ที่รับ ยามาขนานต่าง ๆ ให้จนชาวบ้านส่วนใหญ่เกิดอาการคือยา การที่จะลุกขึ้นมาทำอะไรเอง โดยไม่มีสิ่ง จูงใจที่พอมองเห็นได้นั้นน่าจะยาก ดังนั้นจึงหากลวิธีในการดำเนินงานดังนี้

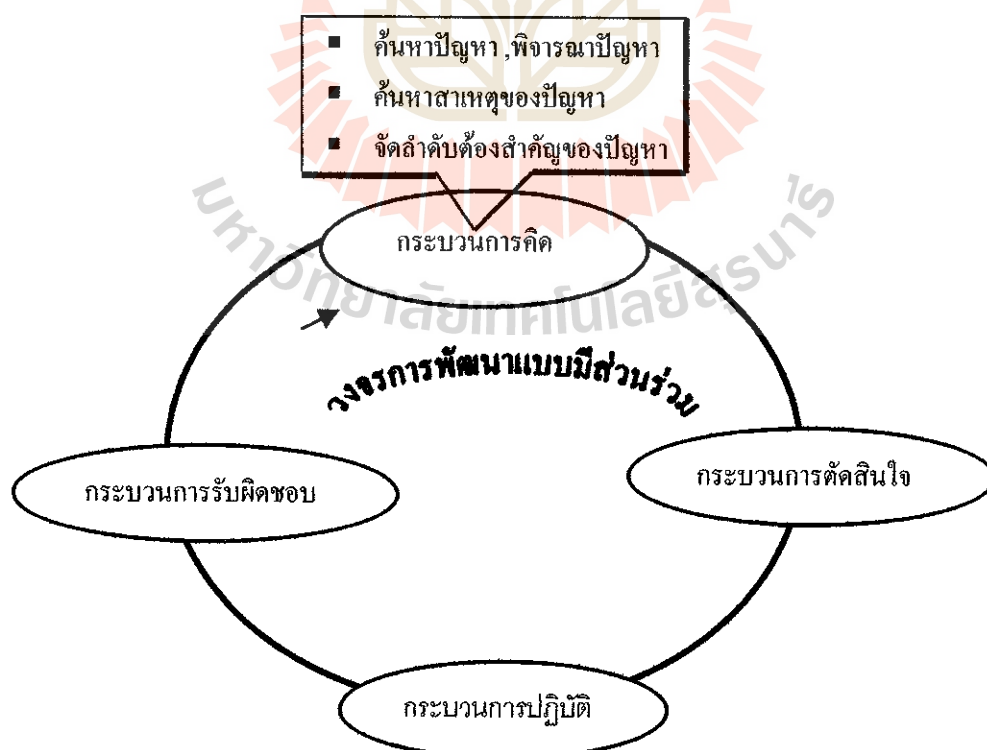
1) ระยะสั้น เป็นโครงการที่รัฐบาลนำลงมาให้ประชาชน การจัดทำโครง การพัฒนาต่าง ๆ โดยให้ผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลหรือโครงการพัฒนาตำบล กำหนดให้ตำบล ละประมาณสองแสนถึงสี่แสนบาทซึ่งเป็นสิ่งจูงใจให้ชาวบ้านมารวมตัวกันในรูปของประชาคม โดยมีนโยบายตั้งแต่เริ่มต้นว่าหากประชาคมได้ประชุมเสนอปัญหาความต้องการ และได้จัดลำดับ ความสำคัญแล้ว ห้ามคณะกรรมการหมู่บ้านและองค์การบริหารส่วนตำบลแก้ไข โครงการของชาว บ้านโดยเด็ดขาด โดยให้นายอำเภอกำกับ ดูแลให้เป็นไปตามนโยบายนี้โดยเคร่งครัด หากเรา กระตุ้นให้ชาวบ้านรวมตัวกันแล้ว ต้องให้ชาวบ้านรวมเห็นคุณค่าของการรวมตัวนั้น การรวมตัว นั้นก็จะเกิดความยั่งยืน ซึ่งในขณะนี้ก็มีโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนตำบลละไม่เกิน 1 ล้านบาท ที่ต้องใช้การมีส่วนร่วมของประชาคม ประชากรรัฐ ในการร่วมคิดร่วมดำเนินการ

2) ระยะกลางและระยะยาว

ก. ปัญหา และความต้องการของชาวบ้านส่วนใดก็ตาม ที่ชาวบ้าน สามารถแก้ไขได้ให้ดำเนินการ โดยมีการประเมินผล มีการประชุมและมีการผล ให้สมาชิกประชาคมทราบเป็นส่วนใดได้มีการแก้ไขแล้ว ส่วนใดต้องรองบประมาณ

ข. ปัญหาและความต้องการของหมู่บ้าน ในส่วนที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้นำมารวบรวมจัดทำเป็นแผนพัฒนาอำเภอ โดยชี้แจงให้ชาวบ้านเข้าใจว่าที่มารวมตัวกันนี้ เพื่อจะนำปัญหาและความต้องการของเขามาจัดทำโครงการในอนาคต จะเป็นแผนที่อยู่บนความต้องการของประชาชน ส่วนกระบวนการทำงานกับชาวบ้านและเก็บรวบรวมข้อมูลให้เป็นไปตามขั้นตอนคือ

- ให้ชาวบ้านถกเถียงถึงปัญหาและความต้องการที่เสนอมา
- ทำบัญชีปัญหาความต้องการของหมู่บ้านต่าง ๆ โดยยึดหลักเกณฑ์จำนวนครัวเรือน และพื้นที่ที่ประสบปัญหาความเสียหาย ตลอดจนความรุนแรงของปัญหานั้น
- นำปัญหามาจัดลำดับความสำคัญอีกครั้งเพื่อให้เป็นการวางแผนแบบล่างขึ้นบน (Bottom up) เพราะเราต้องยอมรับว่าปัญหาความต้องการของชาวบ้านมักเป็นเรื่องใกล้ตัว
- เมื่อได้ลำดับปัญหาและความต้องการในระดับตำบลแล้ว จัดให้มีการประชุมประชาคมส่วนราชการและผู้บริหารส่วนตำบล เพื่อรับปัญหามาพิจารณาจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาต่อไป
- ใช้แผนพัฒนาตำบลหรืออำเภอเป็นแม่บทในการกำกับจัดทำโครงการและงบประมาณของส่วนราชการเป็นหลัก

แผนภาพที่ 2.5 แสดงวงจรแบบมีส่วนร่วม

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะได้ทราบถึงนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ของข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวกับการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านดังที่ระบุไว้ในบทที่ 1 เพราะฉะนั้นในบทที่ 3 นี้จึงแบ่งออกเป็น 6 ด้านหลักๆ ดังนี้คือ

1. วิธีการประเมินโครงการ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิธีการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนบ้านหนองหมากหมู่ที่ 2 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในการประเมินโครงการในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการประเมินตามกรอบแนวคิดทฤษฎีเชิงระบบ (System theory) หรือตามกรอบการประเมินแบบซิปปโมเดล (CIPP Model) (รายละเอียดของซิปปโมเดลจะระบุไว้ในบทที่ 1 และบทที่ 2) ซึ่งเป็นการประเมินโครงการ โดยแบ่งหน่วยระบบของการประเมินเป็น 2 หน่วยระบบ

- 1) หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้
- 2) หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

หน่วยระบบที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะมีหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B คือ

หน่วยระบบ A

การประเมินบริบท
การประเมินปัจจัยนำเข้า
การประเมินกระบวนการ
การประเมินผลผลิต

หน่วยระบบ B

การประเมินบริบท
การประเมินปัจจัยนำเข้า
การประเมินกระบวนการ
การประเมินผลผลิต

ตารางที่ 3.1 แสดงหน่วยในการประเมินและองค์ประกอบของการประเมินโครงการ

หน่วยการประเมิน	องค์ประกอบประเมิน			
	C	I	P	P
ระดับหมู่บ้าน	C1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน C2 สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน C3 สภาพเศรษฐกิจในหมู่บ้าน C4 วัฒนธรรมประเพณี C5 ผู้นำชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น C6 โครงการพัฒนาที่ผ่านมา C7 ความเข้มแข็งของกองทุน	I1 นโยบายของรัฐบาล I2 การประชาสัมพันธ์ I3 คณะกรรมการกองทุน I4 คณะกรรมการกองทุน I5 เงินกองทุน1 ล้านบาท	PC1 การจัดทำระเบียบกองทุน PC2 ระบบบัญชีกองทุน PC3 กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน 1) การรับสมัคร 2) การหมดสภาพ 3) ประเภทสมาชิก PC4 การรับชำระหนี้ PC5 การช่วยเหลือขาด PC6 การตรวจสอบการใช้เงินกู้ PC7การจัดสรรผลประโยชน์	PD1 สมาชิกกองทุน PD2 จำนวนผู้ได้รับเงินกู้ PD3 ยอดเงินที่ให้ผู้ PD4 จำนวนผู้ชำระเงินกู้ตามกำหนด PD5 การใช้เงินตามวัตถุประสงค์ PD6 การเกิดเครือข่ายการเรียนรู้ PD7 ความสามารถในการพึ่งตนเอง PD8 ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน
ระดับรายบุคคล(ผู้กู้)	C8 หนี้สินธนาคารของผู้กู้ C9 หนี้รายชำนนอกระบบ C10 อาชีพหลักของผู้กู้ C11 รายได้ของครอบครัว	I6 เงินที่กู้มาได้ I7 วัตถุประสงค์ I8 เงินลงทุน I9 ทักษะและความรู้ I10 แรงงาน	PC8 การหาความรู้เพิ่มเติม PC9 การทำบัญชี PC11 การใช้จ่ายเงินกู้ PC12 การหาตลาดที่ดี	PD9 ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์การกู้ 1) ผลโดยตรง - รายได้เป็นเงิน - ผู้กู้ได้ผลผลิต 2) ผลกระทบโดยตรง - ผู้กู้ขยายกิจการด้วยเทคนิควิธี 3) ผลโดยอ้อม - ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง - การกลับคืนถิ่นของประชากร

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากร (Population) หมายความว่า กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษาวิจัย ซึ่งอาจเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยปกครอง หรืออาจเป็นสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ หรือเป็นสิ่งมีชีวิตที่เป็นได้ ประชากรในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนบ้านหนองหมาก คือ จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่จริงในหมู่บ้านหนองหมาก ซึ่งมี 105 ครัวเรือน 88 หลังคาเรือนซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการใช้ในการประเมินโครงการนั้นผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลที่ต่างกันออกไป

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample or Sample Group) ในการวิจัยหมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้เป็นประชากรในการศึกษา ดังนั้น กลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนของประชากรที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษา โดยที่กลุ่มตัวอย่างต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการคือ

- 1) วิธีการสุ่มตัวอย่างจากประชากร
- 2) ขนาดกลุ่มตัวอย่างต้องเป็นตัวแทนที่ดี

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนบ้าน “หนองหมาก” ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) หรือแบบแบ่งกลุ่มตามพื้นที่ (Area Sampling) จะเป็นการแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่ม โดยที่ประชากรแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปและ ในการเลือกกลุ่มมาเป็นตัวแทนนั้นจะเลือกมาเป็นบางกลุ่มจากหน่วยที่ทำการประเมินโครงการ

3.2.3 วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็นได้เป็น ดังนี้

3.2.3.1 แบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มย่อยๆ โดยมีประชากรมีลักษณะที่แตกต่างกัน และมีลักษณะที่เหมือนกัน ในหมู่บ้านหนองหมากนั้นจะมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ในลักษณะการเก็บข้อมูลเป็น 5 กลุ่มย่อยดังนี้

1) กลุ่มตะวันตก	จำนวนครัวเรือน 27 ครัวเรือน
2) กลุ่มหน้าโรงเรียน	จำนวนครัวเรือน 28 ครัวเรือน
3) กลุ่มหนองหมาก	จำนวนครัวเรือน 12 ครัวเรือน
4) กลุ่มมอหินขาว	จำนวนครัวเรือน 31 ครัวเรือน
5) กลุ่มบ่อเกตุ	จำนวนครัวเรือน 7 ครัวเรือน

3.2.3.2 โดยเลือกทุกกลุ่ม ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ทำการเก็บ

3.2.3.3 ใช้ทุกหน่วยในกลุ่มที่เลือกมาและกำหนดตัวอย่างที่จะเลือก โดยอาศัย

หลักการประเมินโครงการตามกรอบทฤษฎี ซิฟฟ์โมเดล (CIPP Model)

ตัวอย่าง กลุ่มประชากรในการเลือกกลุ่มตัวอย่างเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านหนองหมาก ที่ใช้ในการประเมินโครงการ ดังแสดงได้จาก ตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 แสดงกลุ่มตัวอย่างประชากรในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบรายงาน	แหล่งข้อมูล	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
แบบรายงาน (บร.1)	- ผู้รู้เกี่ยวกับประวัติหมู่บ้าน - ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน - ข้อมูลที่มีการบันทึกไว้	- - -
แบบรายงาน (บร. 2)	- ประชากรในหมู่บ้าน - สมาชิกกองทุน	ประชากร 50 ครัวเรือน 20 คน
แบบรายงาน (บร.3,บร.4)	- คณะกรรมการกองทุน - ผู้ทรงคุณวุฒิ	3 คน 2 คน
แบบรายงาน (บร.5, แบบรายงาน (บร.6)	- ประธานกองทุนในตำบลคลองม่วง - สมาชิกผู้กู้ที่ดำเนินกิจกรรมเดียวกัน	42 คน
แบบรายงาน (บร.7,บร.8)	- ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน - ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล - พัฒนาการประจำตำบล - คณะกรรมการกองทุน	1 คน 1 คน 1 คน 3 คน
แบบรายงาน (บร.9)	- คณะกรรมการกองทุน	5 คน
แบบรายงาน (บร.10)	- อาจารย์ที่ปรึกษา	2 คน
แบบรายงาน (บร.11)	- สมาชิกผู้กู้ - ผู้กู้เงินไปดำเนินกิจกรรมเดียวกัน	22 คน 42 คน
แบบรายงาน (บร.12)	- พัฒนาการ - คณะกรรมการกองทุนทุกหมู่บ้าน - ประธานกองทุนทุกหมู่บ้าน	1 คน 14 คน 11 คน

3.3 ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

3.3.1 ตัวแปร (Variables) หมายถึง สิ่งหรือคุณสมบัติเฉพาะเรื่องที่กำลังศึกษาตัวแปรแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

3.3.1.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) หรือตัวแปรต้น หรือตัวแปรที่เป็นเหตุ (cause) หมายถึง สิ่งหรือคุณลักษณะหรือการกระทำใด ๆ อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวแปรตาม

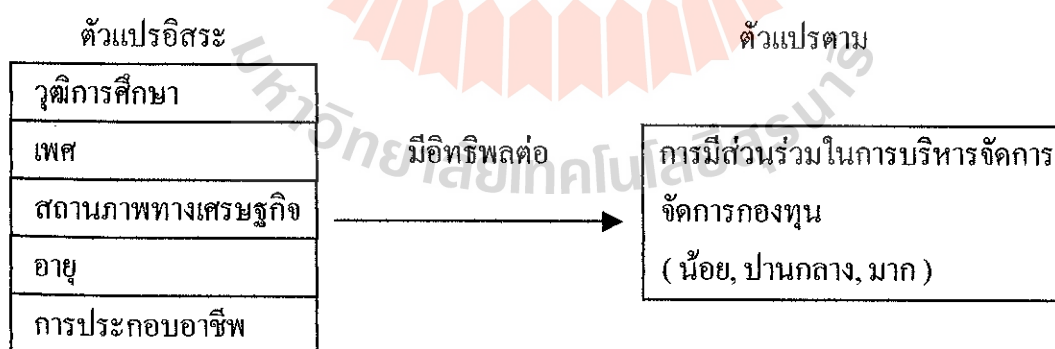
3.3.1.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) หรือตัวแปรที่เป็นผล (effects) หมายถึง สิ่งหรือคุณลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของตัวแปรอิสระ

ตัวอย่าง ในการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุน 1 ล้านบาท ของชาวบ้านหนองหมาก”

ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุน 1 ล้านบาท ของชาวบ้านหนองหมาก ซึ่งอาจแบ่งออกเป็นระดับต่างๆ คือ น้อย ปานกลาง และมาก

ตัวแปรอิสระ คือ ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุน 1 ล้านบาท ของชาวบ้านหนองหมาก อาจได้แก่ วุฒิการศึกษา เพศ สถานภาพทางเศรษฐกิจ อายุ การประกอบอาชีพ

ดังนั้นเราอาจหาความสัมพันธ์ของตัวแปรต้น และตัวแปรตามในการเก็บรวบรวมข้อมูลของกองทุนบ้านหนองหมาก ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 3.1 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุน

ดังนั้น ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นทำให้เราทราบว่า มีตัวแปรอิสระ หรือตัวแปรต้น ตัวใดบ้างที่มีความสัมพันธ์ต่อตัวแปรตาม คือทำให้ทราบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุน 1 ล้านบาท ของชาวบ้านหนองหมาก

3.3.2 ตัวชี้วัด (Indicators) ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมินหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษานั้น จะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้น จะมีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมอย่างไร ซึ่งตัวชี้วัดจะมีทั้งส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณและในส่วนลักษณะในเชิงคุณภาพ ในการกำหนดค่าตัวชี้วัดนั้น สามารถจำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ การกำหนดค่าตัวชี้วัดในเชิงปริมาณ เป็นการกำหนดค่าตัวชี้วัดในลักษณะตัวเลขโดยใช้ค่าสถิติอย่างง่าย ๆ อาทิ ร้อยละ อัตราส่วน จำนวน หรือค่าเฉลี่ย และ การกำหนดค่าตัวชี้วัดในเชิงคุณภาพ เป็นการกำหนดค่าตัวชี้วัดในลักษณะของข้อความที่ระบุความคิดเห็น ความสอดคล้อง ความเหมาะสมตามความคิดเห็นของรายบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ซึ่งในบางกรณีอาจจะต้องแปลงการกำหนดค่าในเชิงปริมาณ ให้อยู่ในรูปของร้อยละหรือสัดส่วนในสิ่งที่ต้องการได้

ตัวชี้วัดในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มี 2 ระบบ คือ

3.3.2.1 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A คือหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ประกอบด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1) ตัวชี้วัดบริบท หมายถึง ตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบ A ซึ่งแบ่งเป็น 2 ระดับ

ก) บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพแวดล้อม, ป่าไม้, สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- ความยากจนของประเทศ
- นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
- ภาวะการขาดดุลระหว่างประเทศ
- สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
- ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
- บรรยากาศความอ่อนแอในท้องถิ่น
- ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าต่างประเทศ

ข) บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน / ชุมชน สภาพป่าและหนองน้ำ / สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน / ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน / ชุมชน
- สภาพปัจจุบัน
- ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน / ชุมชน

ไปนี้

- ด้านวัฒนธรรม
- ลักษณะประชากรที่เป็นศักยภาพในด้านดี

2) ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชน
- เงิน 1 ล้านบาท
- คณะกรรมการหมู่บ้าน
- เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
- ผู้สมัครขอกู้
- เงินทุนสะสม
- คณะกรรมการกองทุน (การได้มา,คุณสมบัติ)

3) ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- การคัดเลือกผู้กู้
- การแนะนำวิธีการกู้
- การรับชำระหนี้
- การทำบัญชี
- การช่วยเหลือตลาด
- การตรวจสอบการใช้เงินกู้
- การส่งเสริมการใช้เงินกู้

4) ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ก) ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร

- จำนวนผู้กู้
- ยอดเงินให้กู้
- จำนวนสมาชิกกองทุน
- จำนวนผู้ชำระเงินกู้ตามกำหนด

ข) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

- จำนวนผู้ที่กู้ได้
- จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
- การขยายกิจการของผู้กู้

ต่อไปนี้

- การเกิดกิจการใหม่ ๆ ของผู้กู้

ค) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

- กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
- ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
- ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
- ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ

3.3.2.2 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1) ตัวชี้วัดบริบทระดับของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ก) ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับ ตัวชี้วัดระดับประเทศของหน่วยระบบ A

ข) ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับ ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A

ค) ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว
- ทรัพย์สินของผู้กู้และครัวเรือนนี้ถิ่นฐานการของผู้กู้
- หนี้สินนอกระบบของผู้กู้
- อาชีพหลักของผู้กู้
- รายได้ของครอบครัว
- สภาพการอยู่อาศัย

2) ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- เงินที่กู้มาได้
- เงินอื่น ๆ
- สถานที่และวัตถุดิบ
- ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ
- จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้
- จำนวนแรงงาน

3) ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- การตลาด
- การหาวัตถุดิบที่ดี

- การทำบัญชีใช้จ่ายเงิน
- การหาความรู้เพิ่มเติม
- การใช้จ่ายเงินกู้

4) ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ก) ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่

- รายได้เป็นเงิน
- ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ
- ผู้กู้มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรม

ข) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

- ผู้กู้ได้ขยายกิจการ
- ผู้กู้ได้ขยายกิจการด้วยวิธีเทคนิคที่ดี

ค) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่

- ผู้กู้มีการพึ่งพาตนเอง
- การกลับคืนถิ่นของประชาชน
- ผู้กู้มีความเข้มแข็งในกิจกรรมของตนเองอย่างยั่งยืน

ตัวชี้วัดในการประเมินโครงการนั้น โดยภาพรวม หน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้น จะมีความเชื่อมโยงกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือรายได้เป็นเงิน ผู้กู้แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้น เงินที่ผู้กู้ชำระคืน เป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ B มากขึ้น และประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการกองทุน

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในครั้งนี้ ได้แก่ แบบรายงานต่างๆ (บร.) ที่ใช้เก็บข้อมูลมีดังนี้ (บร. แสดงไว้ในภาคผนวก ค)

- 1) แบบรายงานข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน
- 2) แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

- 3) แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะชีวิตที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
- 5) แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 6) แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 7) แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติของประชาชน
- 8) โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
- 9) แบบบันทึกการสัมภาษณ์
- 10) แบบสรุปบทเรียนชุมชนของหมู่บ้าน
- 11) แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี
- 12) การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน
- 13) เอกสารการเข้าร่วมประชุมแนวทางการจัดทำโครงการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากกลุ่มเป้าหมายหรือเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการประเมิน

การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นกระบวนการที่ขั้นตอนเริ่มต้น ตั้งแต่การระบุประเด็นที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดลำดับข้อมูลอย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีการและหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนแน่นอน และมีการกำหนดตัวชี้วัดของประเด็นที่ต้องการประเมิน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนบ้านหนองหมาก ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลต่างๆ สำหรับใช้ในการประเมินโครงการ ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละครั้งนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดข้อมูล ขอบเขตและเครื่องมือในการเก็บแต่ละครั้งให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน และมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังที่จะเห็นได้จากตารางที่ 3.3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3.3 แสดงการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล
การสัมภาษณ์ (Interview)	<ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน - เก็บข้อมูลจากคณะกรรมการกองทุน - ผู้ใหญ่บ้าน - ผู้นำกลุ่มอาชีพ - ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน
การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนในหมู่บ้านหนองหมาก - คณะกรรมการหมู่บ้าน - คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน - กลุ่มสมาชิกผู้กู้ - กลุ่มผู้กู้เงินไปลงทุนในกิจกรรมเดียวกัน
การสังเกตการณ์ (Observation)	<ul style="list-style-type: none"> - สังเกตโดยใช้แบบสังเกตช่วย เช่น ดูจากวัตถุประสงคในการขอกู้ - ว่าดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้หรือไม่
การจัดเวทีประชุมเวทีชาวบ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - ประธานกองทุนในตำบลคลองม่วง - บัณฑิตรวมตัวกันจัดเวทีชาวบ้าน - สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน
การเข้าไปมีส่วนร่วม	<ul style="list-style-type: none"> - ประชุมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน - การประชุมเวทีประชาคมชาวบ้าน
ศึกษาจากเอกสาร	<ul style="list-style-type: none"> - ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน - ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน - ข้อมูลพัฒนาระดับตำบล

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data) เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มา จัดทำให้เป็นระบบ ระเบียบ เพื่อสะดวก รวดเร็ว และง่ายต่อการทำความเข้าใจ แปลความ และสรุป ความ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การจำแนกประเภทของข้อมูล แล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์โดยการเลือกใช้ค่าสถิติที่เหมาะสมกับจุดประสงค์ระดับของข้อมูล เป็นต้น แล้วนำข้อมูลนั้น ๆ มาคำนวณด้วยมือ เครื่องคำนวณ หรือเครื่องคอมพิวเตอร์

เมื่อได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้วก็จะนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จำแนกประเภทของข้อมูลแล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาทำการวิเคราะห์

ในการประเมินโครงการครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ประเภท ที่ใช้ในการประเมินโครงการ คือ

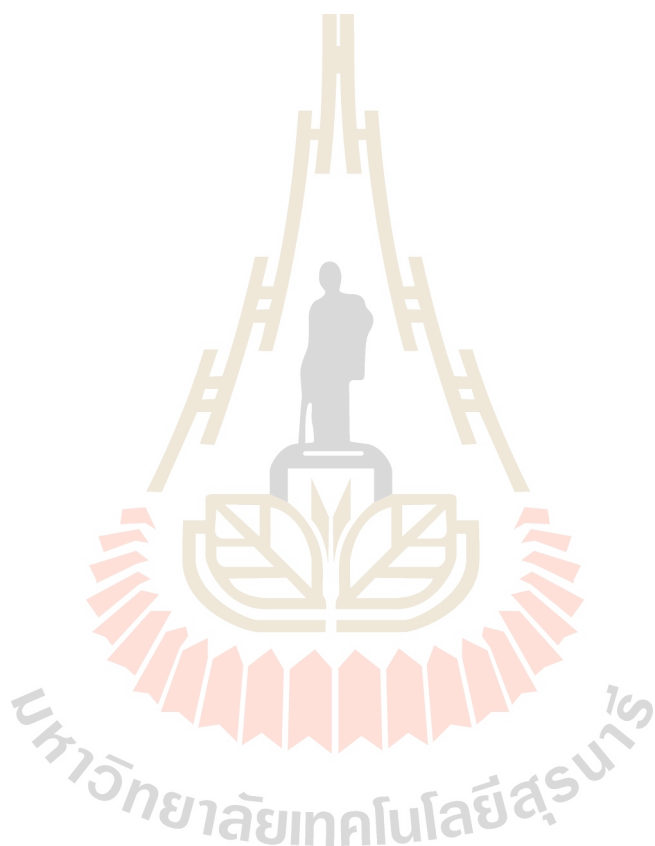
3.6.1 การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) จะใช้ในการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยวิเคราะห์เกี่ยวกับเนื้อหา (Content) ในเอกสาร เช่น เอกสารของทางราชการ หนังสือคู่มือการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน

ส่วนในการศึกษาและวิจัยจากเอกสารอาจแบ่งได้เป็นหลายชนิด เช่น การวิเคราะห์กฎหมาย การวิเคราะห์รายงานประจำปี การวิเคราะห์แบบเรียน การวิเคราะห์หลักสูตรและการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์หรือแบบสอบถามที่ให้ผู้ตอบตอบ โดยเสรี (Open – ended Questionnaire) เป็นต้น

3.6.2 การวิเคราะห์โดยการสังเกต โดยสังเกตพฤติกรรม หรือเหตุการณ์ที่อยู่ในสังคมหรือหน่วยงาน แล้วนักวิจัยจะทำการวิเคราะห์ แปลความหมาย และสรุปความออกมาโดยไม่ใช้วิธีการทางสถิติช่วย แต่เป็นการใช้การสังเกตและวิเคราะห์ของนักวิจัยเอง ตัวอย่างเช่น ถ้าสนใจศึกษาคณะกรรมการกองทุนใช้เกณฑ์อะไรมาพิจารณาเงินกู้กองทุนหมู่บ้าน ผู้วิจัยจะเข้ามาสังเกตการณ์ในหมู่บ้านช่วงระยะเวลาหนึ่งที่อยู่ระหว่างการอนุมัติเงินกู้ แล้ววิเคราะห์ออกมาว่าคณะกรรมการกองทุนใช้เกณฑ์อะไรมาพิจารณาเงินกู้

3.6.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้ แล้วสรุปผลโดยการประมวลความคิดเห็นเป็นข้อความที่จะนำไปใช้อธิบายในประเด็นที่ต้องการ โดยข้อมูลที่ทำการประเมินที่จัดอยู่ในรูปของข้อมูลเชิงคุณภาพคือ ความสามัคคีของชุมชนในหมู่บ้าน ทศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน ความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้าน ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม

3.6.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลข แล้วสรุปผล โดยใช้ค่าสถิติ เพื่อที่จะนำค่าสถิติไปใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการ โดยข้อมูลที่ทำกรประเมินจัดอยู่ในข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ รายได้ จำนวนร้านค้า จำนวนกองทุน จำนวนที่ทำกิน และค่าสถิติที่ใช้คือค่า ร้อยละ ฐานนิยม

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ความนำ

จากการศึกษาวิธีการดำเนินโครงการ จำเป็นต้องมีผลการติดตามการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองประกอบด้วยรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบทฤษฎี ชิพพ์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

4.1.1 บริบทระดับประเทศ

4.1.1.1 ความยากจนของประเทศ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงประมาณ 40 ปีที่ผ่านมา แม้จะทำให้หลายอย่างดีขึ้น แต่อีกด้านหนึ่งของผู้คนในชนบทก็ดูจะเลวลง และดูจะลำบากมากขึ้น ลำบากเพราะฝากชีวิตและความหวังไว้กับการพัฒนากระแสหลัก ที่ส่งเสริมให้รวยเร็ว ให้ปลูกพืชเดี่ยวให้เลี้ยงสัตว์ให้ลงทุนเป็นจำนวนมากหวังจะได้ผลตอบแทนและกำไรมาก

แต่มาเข้าจริงก็ไม่ได้เป็นเช่นนั้น เป็นการฝันที่ค้างมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนที่ 1 เมื่อปี 2504 ซึ่ง 40 ปีให้หลังเราจะพบว่าการพัฒนาที่แล้วมานั้น “ล้มเหลวและไม่ยั่งยืน”

การพัฒนาที่ผ่านมาคงไม่ยั่งยืน เพราะถ้ายั่งยืนจริงชาวไร่ชาวนาไม่คงเป็นหนี้เป็นสิน แบบไม่มีทางออกมากมายปานนี้ ป่าคงยังเหลือมากกว่านี้ ดินคงดีกว่าและสมบูรณ์กว่า น้ำทำก็คงไม่เน่า ทรัพยากรทุกอย่างยังคงมีมากพอเพียงแบ่งปันกันใช้ โดยไม่ต้องเบียดเบียนกันจนต้องเดินขบวนและไปนอนหน้าทำเนียบรัฐบาลนานเป็นปี ๆ อย่างที่ผ่านมา

4.1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

SMEs ย่อมาจาก Small and Medium Enterprises หรือตรงกับคำว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ครอบคลุมกิจการของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม คือกิจการการผลิต กิจการค้า กิจการบริการต่าง ๆ

ประเทศไทยมี SMEs มากกว่า 90% ของกิจการอุตสาหกรรมทั้งหมด แต่ส่วนใหญ่ยังอ่อนแอ ขาดความรู้เรื่องเทคนิควิชาการ ทั้งด้านเทคโนโลยี การผลิต การจัดการ การตลาด ขาดข้อมูลข่าวสาร และที่สำคัญ ขาดแคลนเงินทุน และไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เป็นทางการ ต้องพึ่งพาเงินทุนของตนเอง ญาติพี่น้อง ซึ่งมีอยู่จำกัด หรือไม่ก็ต้องพึ่งพา แหล่งเงินทุนนอกระบบ ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยสูง

รัฐบาลได้มีนโยบายอย่างชัดเจนในการส่งเสริมและพัฒนา SMEs โดยเห็นว่าหากประเทศชาติได้มีการดำเนินการส่งเสริมพัฒนา กลุ่ม SMEs มากขึ้น ก็จะเป็นแนวทางที่สำคัญในการพลิกฟื้นเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากให้ความสำคัญกับการพัฒนา SMEs ในภูมิภาคและชนบทถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว ด้วยการสร้างฐานผู้ประกอบการ SMEs หรือผู้ประกอบการอาชีพอิสระใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น เพราะเป็นการพัฒนาที่จะช่วย ยกระดับรายได้ ความเป็นอยู่ของคนส่วนใหญ่ของประเทศ ช่วยสร้างงานรับรองแรงงาน รวมทั้งผู้ที่ตกงานจากผลพวง อันเนื่องมาจากวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น

4.1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว ในช่วงเศรษฐกิจ ฟื้นฟู โดยจากร้อยละ 0.7 ของรายได้ประชาชนในปี 2530 มาเป็นร้อยละ 8.5 ในปี 2533 การขาดดุล บัญชีเดินสะพัด มีนัยสำคัญอย่างยิ่งในทางเศรษฐศาสตร์ เพราะแสดงให้เห็นถึงการใช้จ่ายเกินตัวของประเทศ ซึ่งความไม่สมดุลดังกล่าวจะนำไปสู่ภาวะวิกฤติของดุลการชำระและอัตรา แลก เปลี่ยนได้ จะเห็นได้จากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในช่วงปี พ.ศ. 2530 - 2533

(พันล้านบาท)	2530	2531	2532	2533
การส่งออก	298.1	399.2	509.9	583.2
การนำเข้า	341.7	499.2	650.1	838.3
ดุลการค้า	-43.6	-100.1	-140.2	-355.1
ดุลบริการ	-34.3	59.1	75.2	69.0
ดุลบัญชีเดินสะพัด	-9.7	-41.0	-65.0	-186.2
ดุลบัญชีเดินสะพัด	-0.5	-2.6	-3.0	-8.5
ต่อรายได้ประชาชาติ	-	-	-	-

การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยนั้น สาเหตุหลักเป็นผลมาจากการขาดดุลการค้า ในปี 2533 เราผลิตสินค้าในประเทศและมี “ส่วนเกิน” ที่สามารถส่งออกไปขายในต่างประเทศได้เป็น มูลค่า 583.2 พันล้านบาท แต่ในขณะเดียวกันเรามีความต้องการบริโภคและลงทุนเกินกว่ากำลังการผลิตในประเทศจะตอบสนองได้ ทำให้ต้องนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศเป็นมูลค่าถึง 838.3 พันล้านบาท ส่วนดุลบริการนั้นเป็นส่วนต่างระหว่างรายได้ที่ประเทศได้รับจากการให้บริการนักท่องเที่ยวต่างประเทศ และรายได้ส่งกลับของคนไทยที่ไปทำงานในต่างประเทศ ซึ่งไทยมีการเกินดุลมาโดยตลอด แต่โดยสรุปแล้วการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด คือการใช้เงินมากกว่ารายได้ทำให้ต้องสร้างหนี้เสมือนกับการรูดบัตรเครดิตนั่นเอง

ประเทศกำลังพัฒนาเช่นไทยนั้น โดยปกติแล้วจะขาดดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างต่อเนื่อง เพราะประเทศกำลังพัฒนามีทุนน้อย แต่มีทรัพยากรมาก ดังนั้นเงินทุนต่างชาติที่มาลงทุนในไทยก็ได้ผลตอบแทนสูงกว่าที่จะนำไปลงทุนในประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งในส่วนของไทยเองหากพึ่งพาเพียงเงินออมในประเทศเพียงอย่างเดียวก็จะทำให้ลงทุนได้น้อย และเศรษฐกิจจะขยายตัวช้ากว่าพึ่งพาเงินต่างประเทศ

4.1.1.4 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่าความล้มเหลวของชนบทท้องถิ่น

การให้ทันสมัยที่มาจากนามของการพัฒนาทำให้ผู้คน โดยเฉพาะในชนบทและยากจนในเมืองสูญเสียความเชื่อมั่นในตัวเองไปเกือบหมดสิ้น สูญเสียเพราะระบบของสังคม ทำให้เป็นเช่นนั้น

ระบบการศึกษา ระบบสาธารณสุข ระบบการปกครองและการพัฒนา สอนให้คนดูถูกพ่อแม่ของตนเองเพราะท่านเรียนจบเพียงชั้น ป.4 ถูกกฎหมายท้องถิ่น เอาปริญญาท้องถิ่น เอาปริญญาเป็นตัววัดความรู้ ถูกความสามารถในการทำมาหากิน การรักษาโรค การอยู่แบบพอเพียง

การพัฒนาแบบนี้มองชาวบ้านว่า “โง่แล้วเจ็บ” คนจากหน่วยงานต่าง ๆ เข้าไปหมู่บ้านเพื่อประกาศลัทธิพัฒนาใหม่ แต่ลัทธิดังกล่าวยิ่งปฏิบัติยิ่งทำให้ผู้คนจนลง ชุมชนอ่อนแอลง และล้มสลายครอบครัวแบ่งแยกและแตกไปคนละทิศทาง ทุกคนดิ้นรนหาทางรอดเพื่อหลุดพ้นหนี้สินซึ่งสั่งสมไว้จนสิ้นหวังที่จะแก้ไขได้ คนจำนวนมากรู้สึกสิ้นหวังเหมือนหมาจนตรอก

เมื่อสูญเสียที่ดิน สูญเสียป่า สูญเสียน้ำ เป็นหนี้สิน เพราะลงทุนล้มเหลวไปแล้วปีเล่า แล้วมาสูญเสียความสัมพันธ์อันเคยเป็นสายใยชีวิต ความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ความสัมพันธ์กับญาติพี่น้อง กับชุมชนชาวไร่ชาวนาคนไหนจะยังคงความเชื่อมั่นในตัวเองไว้ได้ ถ้าไม่หนีเข้าป่า

เพื่อกลางจับจองพื้นที่ใหม่ก็หนีเข้าเมือง เชนอยู่กับ “ความทันสมัยที่ไม่พัฒนา” แอ๊ดในเมืองใหญ่
ต่อไปในอีกสถานะหนึ่ง

ที่เหลืออยู่ในชุมชนหมู่บ้านก็จะถูกจัดการโดย “คนนอก” เกือบทั้งสิ้น ตั้งแต่ผล
ผลิตทางการเกษตร ข้าว ปลา อาหาร หัตถกรรม ผลผลิตจากป่า จากดิน จากน้ำ ที่ยังพอมีเหลือ
อยู่รวมไปถึงแรงงาน ทั้งที่ไปทำงานต่างประเทศ ลงเรือประมง ไปทำงานในสวนยาง ไร่ อ้อย โรง
งานและที่นายทุนเอาโรงงานไปตั้งในหมู่บ้านหรือ ใกล้บ้านและจัดการแรงงานของหมู่บ้านที่ยัง
เหลืออยู่

4.1.1.5 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

การเปลี่ยนแปลงในความคิดก็เกิดขึ้นมาโดยตลอดประวัติศาสตร์ เหล่านั้นก็ไม่ได้เป็น
ไปอย่างรวดเร็วอย่างที่เกิดขึ้นไม่กี่สิบปีที่ผ่านมา ซึ่งรวดเร็วจนชาวบ้านธรรมดา ๆ ไม่สามารถปรับ
ตัวได้ทันกับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ก็ไม่มีหรือมีแต่เพียงด้านเดียว แรก ๆ ข้าราชการและพ่อค้า คือ
แหล่งข้อมูลเดียวพวกเขาเข้าไปบอกชาวบ้านให้ปรับให้เปลี่ยนวิธีการผลิต จากการทำมาหากินเพื่อ
ยังชีพมาสู่การลงทุนผลิตเพื่อขาย ขายได้เงินมาก ๆ จะได้ซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคที่กำลังทะลักออก
มาจากโรงงานอุตสาหกรรมใหม่กระหน่ำเข้าสู่หมู่บ้าน รวมทั้งการซื้อกินอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย
เลี้ยง ตั้งแต่เช้ามีดยังไม่ล้างหน้าล้างตา ตลอดก็มารอที่หน้ากระไดบ้านแล้ว เป็นซูเปอร์มาเก็ต
เคลื่อนที่ที่มาจากสามล้อบ้าง สี่ล้อบ้าง มีทุกอย่างที่กินได้ ของหวาน อาหารสด อาหารแห้ง ของ
สำเร็จรูป ที่ไม่ต้องทำให้เหน็ดเหนื่อย เพราะซื้อสำเร็จรูปสะดวกกว่า เป็นพฤติกรรมการบริโภคที่เลียน
แบบคนเมือง ซึ่งอยากกินปลาไปซูเปอร์มาเก็ต อยากกินเห็ดไปแมคโคร โลตัส

ข้อมูลข่าวสารและความรู้ที่ได้รับต่อมา คือ สื่อมวลชน วิทยุ โทรทัศน์ ส่วนหนังสือ
พิมพ์คงได้รับน้อย เพราะหมู่บ้านไทยยังไม่ได้คุ้นกับวัฒนธรรม การอ่าน วิทยุ โทรทัศน์นำเอาค่านิยมใหม่
ระบบคุณค่าใหม่เข้าไปในหมู่บ้านอย่างรวดเร็ว เข้าไปถึงในมุงและกลางทุ่งนา

นอนในมุงก็ไต่ฝัน ได้เห็นสิ่งและสื่อเหล่านี้ยึดเย็ดให้บริโภคให้อยากกินอยากได้อยาก
เป็นให้ฝันดีฝันเด่น เป็นสุขอยู่ในโลกที่ไม่เป็นจริง ให้ฝันว่าอยู่บ้านทรายทองกับกองมรดก
ทุกอย่างส่งเสริมให้รวยเร็วรวยลดและให้เป็นเศรษฐีตั้งแต่เกมโชว์ไปถึงกระทั่งเกษตรผสมผสาน ซึ่ง
ซึ่งเน้นที่รายได้มากกว่าการพึ่งพาตนเอง หรือการอยู่อย่างพอเพียง

นี่คือผลพวงของนโยบายพัฒนาประเทศแบบ “พุงนี้รวย” ที่จะทำให้นักฝันที่จะรวย
ฝันที่จะมีชีวิตไปวัน ๆ เหมือนคนเล่น “เกมเศรษฐี” ฝันอยากได้ทองได้มูมทรัพย์จะได้รวยในพริบตา

นี่คือผลของการพัฒนาแบบเอาเงินนำหน้า ปัญญาตามหลัง โดยรัฐเองได้ใช้เงินเป็น
ด้านบาทตลอดหลายสิบปีที่ผ่านมาเพื่อพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ห่างไกล ผลพวงที่เกิด
ขึ้น นอกจากปัญหาสารพัดที่ได้กล่าวมาแล้วยังทำให้เกิดค่านิยมใหม่ในวิถีของชุมชน ที่บูชาเงิน

เหนือสิ่งอื่นใด เชื่อว่าเงินสามารถเสริมได้ทุกอย่างไม่ได้ จึงต้องหาเงินให้มากที่สุด เงินอย่างเดียวเท่านั้น อย่างอื่นเป็นเรื่องรอง วันนี้ทุกอย่างจึงพูดภาษาเงินกันหมด ไม่ว่าเรื่องอะไร แม้แต่เรื่องการเมือง การเลือกตั้งทุกระดับก็ต้องพูดภาษาเงิน ทุกอย่างเป็นเรื่องประโยชน์

4.1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

4.1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

บ้านหนองหมากเริ่มก่อตั้งในปีพุทธศักราช 2510 หรือประมาณ 30 ปีมาแล้ว ในช่วงแรก ๆ นั้นจะมีหนองน้ำที่สำคัญอยู่ 2 แห่ง ที่ให้ความอุดมสมบูรณ์แก่ประชาชนในบริเวณนั้นและจะมีดินหมากอยู่บริเวณหนองน้ำและที่ใกล้เคียงเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นหมากป่าซึ่งชาวบ้านจะเรียกกันว่า “หมากค้อน” แต่ในระยะเวลาต่อมาดินหมากก็หมดไป ยังคงเหลือไว้ซึ่งแหล่งน้ำ 2 แห่ง ที่ให้ชาวบ้านได้บริโภคจนถึงทุกวันนี้ จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้าน “หนองหมาก”

1) คนกลุ่มแรกที่มาเริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน

- นายสิงค์ แก้วอุ่ม
 - นายอุย ปิยราช
 - นายจันทร์ โคมจันทิก
 - นายสมิตร ศรีศิริ
- } เสียชีวิตแล้ว

2) คนกลุ่มแรกที่มาตั้งหมู่บ้านอพยพมาจาก

คนกลุ่มแรกที่มาตั้งหมู่บ้านส่วนใหญ่อพยพมาจากบ้าน แก่งคอย ตำบลคลองเรือ อำเภอวิหารแดง จังหวัด สระบุรี และจากบ้านปึกธงชัย โนนไทย ตำบลขุนทด จังหวัด นครราชสีมาเป็นส่วนใหญ่ เหตุที่อพยพจากบ้านเดิมเพราะอพยพตามญาติพี่น้องที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนแล้ว

3) ปัจจุบันป่าหรือหนองน้ำที่เคยมีหายไปเพราะ

เมื่อความเจริญเข้ามาในหมู่บ้านความอุดมสมบูรณ์ที่เคยมีอยู่ก็หมดไป เพราะเกิดการจับจองที่อยู่ที่ทำกินกันมากขึ้น จึงเกิดการทำลายป่าเพื่อนำไม้มาสร้างบ้านและที่ทำกินเป็นของตนเอง

4) อาชีพครั้งแรกของราษฎร

- ทำไร่ฝ้าย
- ทำไร่ถั่ว
- ทำไร่ยาสูบ

5) อาชีพเดิมที่เลิกทำแล้วคือ

- อาชีพ ทำไร่ฝ้าย เลิกไปเพราะ เกิดการย้ายถิ่นฐาน

- อาชีพ ทำไร่ยาสูบ เลิกไปเพราะ สภาพดินไม่เหมาะสม
 - อาชีพ ทำไร่ถั่ว เลิกไปเพราะ สภาพดินไม่เหมาะสม
- 6) อาชีพใหม่ที่เพิ่มขึ้น
- ทำไร่ข้าวโพด
 - ทำไร่มันสำปะหลัง
 - ทำไร่อ้อย
 - ทำสวน น้อยหน้า มะม่วง

4.1.2.2 สภาพปัจจุบัน

1) ทำเลที่ตั้ง หมู่บ้านหนองหมาก อยู่ห่างจากอำเภอปากช่อง 37 กิโลเมตร ติดเขตวังน้ำเขียว ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ที่ตั้งของหมู่บ้านหนองหมากจะเป็นพื้นที่ราบแต่จะเป็นเนินเขาบริเวณคุ้มมอหินขาว และที่ราบต่ำบริเวณคุ้มหนองหมาก และมีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านใกล้เคียงคือ (แผนที่อยู่ภาคผนวก ข)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หมู่บ้านราษฎร์สามัคคี	หมู่ 8 ตำบลคลองม่วง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	บ้านโป่งกระทิง	หมู่ 15 ตำบลวังกะทะ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	หมู่บ้านหนองผักนึ่ง	หมู่ 15 ตำบลคลองม่วง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	หมู่บ้านราษฎร์สามัคคี	หมู่ 8 (ทางคุ้มตะวันตก)

2) การตั้งถิ่นฐาน

ในการตั้งถิ่นฐานของชาวบ้านหนองหมากนั้นจะตั้งบ้านเรือนตามความเจริญที่เกิดขึ้น อาทิ การตั้งบ้านเรือนตามไหล่ทางที่มีความสะดวกสบายและในการตั้งบ้านเรือนส่วนใหญ่จะตั้งบ้านเรือนตามกลุ่มญาติพี่น้องของตนเอง ในหมู่บ้านหนองหมากจะแบ่งการตั้งบ้านเรือนออกเป็น 5 คุ้มด้วยกันดังนี้

- คุ้มมอหินขาว
- คุ้มตะวันตก
- คุ้มหนองหมาก
- คุ้มบ่อเกตุ
- คุ้มหน้าโรงเรียนหนองหมาก

3) สภาพดินและป่าไม้ สภาพดินโดยทั่วไปจะเป็นดินที่ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ และจะมีที่ราบน้อย เนื้อที่โดยประมาณ 4,276 ไร่ หรือประมาณ 68,416 ตารางกิโลเมตร ลักษณะดินเป็นดินแดงร่วนเหมาะที่จะทำการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตร

ลักษณะของป่าไม้จะเป็นพื้นที่ป่าสงวน จำนวน 747 ไร่ ซึ่งเป็นป่าที่ปลูกทดแทน ส่วนใหญ่จะปลูกไม้ชนิด ยูคาริปตัส และ กระจิน ซึ่งยังหลงเหลือคงความอุดมสมบูรณ์ไว้ ส่วนพื้นที่สาธารณะส่วนใหญ่จะเป็นหนองน้ำที่เกิดพร้อมกับการตั้งของหมู่บ้าน

4) ระบบสาธารณูปโภค

- ไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้านเมื่อ ปี พ.ศ. 2528 ประชาชนมีไฟฟ้าใช้ ร้อยละ 90%
- ประปาหมู่บ้านสร้างเมื่อ ปี พ.ศ. 2544 ประชาชนมีประปาใช้ ร้อยละ 40%
- ถนนลาดยาง ยาว 1.5 กิโลเมตร
- ถนนลูกลัง ยาว 11 กิโลเมตร
- ตู้โทรศัพท์ มี 2 ตู้ (เป็นของเอกชน)
- อัตราการใช้ส้วมราดน้ำ ประชนมีส้วมใช้ ร้อยละ 90 %

5) ลักษณะของประชากร หมู่บ้านหนองหมาก มีจำนวนประชากรทั้งหมด 362 คน เพศชาย 192 คน เพศหญิง 170 คน เป็นครอบครัวขนาดกลาง มีทั้งหมด 105 ครอบครัว 88 หลังคาเรือน กลุ่มอายุส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 18-50 ปี โดยจำแนกออกเป็นดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะประชากร

ลักษณะประชากร	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	192	53.03
- หญิง	170	46.96
2. อายุ		
- 1 วัน - 3 ปีเต็ม	18	4.97
- 3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	37	10.22
- 6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	58	16.02
- 12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	31	8.56
- 14 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	27	7.45
- 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	148	40.88
- 50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	26	7.18
- 60 ปี 1 วันขึ้นไป	17	4.69

ในหมู่บ้านมีคนพิการ จำนวน - คน

ประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไปมีฐานะยากจน จำนวน - คน

6) การศึกษา

- โรงเรียนระดับประถมศึกษาในหมู่บ้าน / ทูมชน

ชื่อ โรงเรียน บ้านหนองหมาก

ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2517

- โรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาในหมู่บ้าน

ชื่อ โรงเรียน บ้านหนองหมาก

ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2538

- โรงเรียนในหมู่บ้านมีครูทั้งหมดรวม 17 คน

จบการศึกษา

ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 1 คน

ปริญญาตรี จำนวน 15 คน

ปริญญาโท จำนวน 1 คน

- โรงเรียนในหมู่บ้านมีครูที่สอนจบวิชาดังนี้

วิชาเอก ประถมศึกษา จำนวน 8 คน

วิชาเอก ภาษาไทย จำนวน 3 คน

วิชาเอก บริหารการศึกษา จำนวน 1 คน

วิชาเอก ดนตรี จำนวน 1 คน

วิชาเอก คหกรรม จำนวน 1 คน

วิชาเอก อุตสาหกรรมศิลป์ จำนวน 1 คน

วิชาเอก ศึกษาศาสตร์เกษตร จำนวน 1 คน

วิชาเอก สังคม จำนวน 1 คน

รวม 17 คน

ตารางที่ 4.3 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนบ้านหนองหมาก

ชั้น	จำนวนห้อง	ชาย	หญิง	รวมจำนวนนักเรียน
อนุบาล 1	1	12	14	26
อนุบาล 2	1	13	12	25
ประถม 1	1	16	14	30
ประถม 2	1	15	13	28
ประถม 3	1	13	13	26
ประถม 4	1	14	16	30
ประถม 5	1	18	16	34
ประถม 6	1	14	13	27
มัธยม 1	1	16	18	34
มัธยม 2	1	10	12	22
มัธยม 3	1	16	15	31

ศึกษานอกหมู่บ้าน จำนวน 13 คน

ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 7 คน

สูงกว่าระดับมัธยม จำนวน 6 คน

จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 9 คน

นักเรียนบางส่วนจะเป็นนักเรียนจากหมู่บ้านใกล้เคียง อาทิ นักเรียนจากหมู่บ้าน
ราษฎร์สามัคคี, บ้านหนองผักนึ่ง, บ้านโป่งกระทิง (ตำบลวังกะทะ)

7) แหล่งน้ำในหมู่บ้าน

แหล่งน้ำของหมู่บ้านหนองหมาก ที่ใช้กันมากคือ แหล่งน้ำบริเวณคูหน้าโรงเรียนและแหล่งน้ำบริเวณคูมอหินขาวซึ่งสามารถใช้ได้ตลอดปี ส่วนน้ำประปาจะใช้กันน้อยครั้ง
เรือน เนื่องจากแต่ละครัวเรือนจะตักน้ำจากแหล่งน้ำใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 4.4 จำนวนแหล่งน้ำและการใช้น้ำจำแนกตามแหล่งน้ำ

แหล่งน้ำ	จำนวน	การใช้น้ำ	
		ตลอดปี	ไม่ตลอดปี
บ่อน้ำตื้น	4 บ่อ	-	/
บ่อน้ำบาดาล	1 บ่อ	/	-
สระน้ำ	13 สระ	/	-
คลอง	- แห่ง	-	-
ห้วย	1 แห่ง	-	/
หนอง	1 แห่ง	-	/
บึง	- แห่ง	-	-
แม่น้ำ	- แห่ง	-	-
ฝายกั้นน้ำ	1 แห่ง	/	-
เขื่อนกั้นน้ำ	- แห่ง	-	-
ทะเล	- แห่ง	-	-

4.1.2.3 ด้านเศรษฐกิจในหมู่บ้าน

เศรษฐกิจในหมู่บ้านหนองหมากนั้นส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำการเกษตร แต่จะมีการเพาะปลูกที่ต่างกันออกไป

- 1) อาชีพหลักของประชาชน ซึ่งประชาชนในหมู่บ้านหนองหมากจะมีอาชีพที่ต่างกันไป จะเห็นได้จาก ตารางที่ 4.5 ดังนี้

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของการประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพ	จำนวน (ครอบครัว)	ร้อยละ
อาชีพ ทำไร่	67	18.50
อาชีพ ทำสวน	9	2.48
อาชีพ เลี้ยงสัตว์ (โค สุกร ไก่)	5	1.38
รับราชการ	8	2.20
รับจ้าง (ในหมู่บ้าน)	11	3.03
ขายแรงงานต่างถิ่น	5	1.38

โดยมีพื้นที่ทำการเกษตร จำนวน 2,883 ไร่ โดยแบ่งเป็น

- 1) พื้นที่ทำไร่อายุสั้นทั้งหมด จำนวน 1,900 ไร่
 - ครัวเรือนทำไร่อายุสั้น จำนวน 46 ครัวเรือน
 - ในรอบปีที่ผ่านมาพืชไร่อายุสั้นส่วนมากปลูก (รวมทั้งทำไร่ของ ตนเองและที่เช่าจากผู้อื่น) เป็นอันดับหนึ่ง คือ ข้าวโพดเลี้ยง สัตว์
 - ส่วนมากปลูกปีละ 2 ครั้ง
 - พืชชนิดนี้มีพื้นที่เพาะปลูกในหมู่บ้านทั้งหมด จำนวน 1,200 ไร่
 - ปีที่แล้ว ครัวเรือนได้ผลผลิตพืชชนิดนี้ ไร่ละ 400 กิโลกรัม
 - ในช่วงระยะเวลาที่คนส่วนใหญ่ขายผลผลิตขายได้เฉลี่ย กิโลกรัมละ
 - 3 บาท 50 สตางค์
 - ส่วนใหญ่นำไปขายเอง
 - ค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเฉลี่ยครัวเรือนละ 4,000 บาท ต่อไร่
- 2) มีพื้นที่ทำไร่อายุยาวทั้งหมด 800 ไร่
 - ครัวเรือนที่ทำไร่อายุยาว มีทั้งหมด 21 ครัวเรือน

- ในรอบปีที่ผ่านมา พืชไร่อายุยาวที่ครัวเรือนส่วนมากปลูก (รวมถึงที่ไร่ ของตนเองอละเช่าจากผู้อื่นทั้งที่ในหมู่บ้าน และนอกหมู่บ้าน) เป็นอันดับหนึ่ง คือ อ้อย มันสำปะหลัง
- พืชชนิดนี้มีพื้นที่เพาะปลูกในหมู่บ้านทั้งหมด 600 ไร่
- ปีที่แล้วครัวเรือนส่วนมากได้ผลผลิตพืชชนิดนี้ไร่ละ 14,000 กิโลกรัม
- ในช่วงเวลาที่คนส่วนใหญ่ขายผลผลิต เฉลี่ยขายได้ กิโลกรัม ละ 1 บาท 50 สตางค์
- ค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ย เฉลี่ยครัวเรือนละ 1,000 บาท ต่อไร่

ส่วนที่เหลือจะเป็นที่ทำสวนและทำการเกษตรแบบผสมผสาน อาทิ ปลูกหญ้าไว้สำหรับ

เลี้ยงโค

3) ครอบครัวยุคใหม่ที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง

- จำนวน 1-5 ไร่	มีจำนวน	3	ครอบครั
- จำนวน 6-10 ไร่	มีจำนวน	17	ครอบครั
- จำนวน 11-20 ไร่	มีจำนวน	13	ครอบครั
- จำนวน 21-50 ไร่	มีจำนวน	31	ครอบครั
- จำนวน 50 ไร่ขึ้นไป	มีจำนวน	37	ครอบครั

4) ลักษณะ / ประเภทที่ดินในหมู่บ้าน

- ออกเอกสารได้ (น.ส.3 และ น.ส.3ก.)	จำนวน	1,255 ไร่
- อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ	จำนวน	747 ไร่
- อยู่ในเขตพื้นที่นคมสร้างตนเอง	จำนวน	1,004 ไร่

5) รายได้ของประชากรในหมู่บ้านต่อปีในแต่ละครอบครัว โดยสรุปรวมทั้งหมดประมาณ ซึ่งแสดงไว้ในตารางที่ 4.6 ดังนี้

ตารางที่ 4.6 แสดงรายได้ของประชาชนในหมู่บ้านต่อปี

รายได้ต่อปี	จำนวน	ร้อยละ
1,000 – 5,000 บาท	-	-
5,000 - 10,000 บาท	5 ครอบครัว	1.38
10,001 - 20,000 บาท	11 ครอบครัว	3.03
20,001 - 30,000 บาท	21 ครอบครัว	5.8
30,001 - 50,000 บาท	14 ครอบครัว	3.86
50,001 – 100,000 บาท	14 ครอบครัว	3.86
สูงกว่า 150,000 บาท	40 ครอบครัว	11.5

6) ประชาชนในหมู่บ้านเป็นหนี้สินสถาบันการเงินของรัฐ (เช่น ธ.ก.ส. / กองทุนหมู่บ้าน และอื่น ๆ) จำนวน 50 ครอบครัว เป็นหนี้รวมทั้งสิ้นโดยประมาณ 7,800,000 บาท คิดหนี้นายทุน จำนวน 25 ครอบครัว รวมเป็นเงินทั้งสิ้นโดยประมาณ 500,000 บาท ดอกเบี้ยนายทุนคิดร้อยละประมาณ 5 บาทต่อเดือน ดอกเบี้ยของสถาบันการเงินประมาณ 8 บาทต่อปี

4.1.2.4 ด้านวัฒนธรรมประเพณี

บ้านหนองหมาก หมู่ 2 มีวัดทางพุทธศาสนาจำนวน 1 แห่ง ชื่อวัดหนองหมาก มีพระ 6 รูป เด็กวัด 1 คน ภาษาพื้นบ้านคือภาษาอีสาน ปัจจุบันขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ที่เคยมีมาตั้งแต่เดิมส่วนใหญ่ยังคงปฏิบัติสืบต่อกันมาเช่น ประเพณีรดน้ำคำหัวผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์ ประเพณีทำบุญทอดผ้าป่า ทอดกฐิน สารทไทย ในช่วงเข้าพรรษา - ออกพรรษา และปีใหม่ของทุกๆ ปีจะมีการทำบุญกลางบ้านขึ้น และในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ถูกหลานที่ไปทำงานต่างถิ่นเมื่อมีงานบุญ ก็จะกลับมาเยี่ยมบ้านและร่วมทำบุญแสดงให้เห็นว่า คนรุ่นหลังยังให้ความสำคัญกับประเพณีวัฒนธรรมที่มีมาแต่ดั้งเดิม ตามประเพณีของพุทธศาสนา คือ

เดือนมกราคม	ทำบุญประเพณี	วันขึ้นปีใหม่
เดือนกุมภาพันธ์	ทำบุญประเพณี	วันมาฆบูชา
เดือนมีนาคม	ทำบุญประเพณี	-
เดือนเมษายน	ทำบุญประเพณี	วันสงกรานต์
เดือนพฤษภาคม	ทำบุญประเพณี	วันวิสาขบูชา / พิธีมงคล
เดือนมิถุนายน	ทำบุญประเพณี	-

เดือนกรกฎาคม	ทำบุญประเพณี	วันเข้าพรรษา
เดือนสิงหาคม	ทำบุญประเพณี	วันแม่แห่งชาติ
เดือนกันยายน	ทำบุญประเพณี	-
เดือนตุลาคม	ทำบุญประเพณี	วันทอดกฐิน / ออกพรรษา
เดือนพฤศจิกายน	ทำบุญประเพณี	วันลอยกระทง
เดือนธันวาคม	ทำบุญประเพณี	วันพ่อแห่งชาติ

4.1.2.5 สุขภาพอนามัย

หมู่บ้านหนองหมาก เวลาที่ประชาชนเกิดการเจ็บป่วยก็จะไปใช้บริการของสถานีอนามัยตำบล หมู่ 5 อยู่ห่างจากบ้านหนองหมาก 6 กิโลเมตร และเมื่อมีการเจ็บป่วยที่รุนแรงก็จะไปรักษาที่โรงพยาบาลปากช่องนานา อยู่ห่างจากบ้านหนองหมากประมาณ 37 กิโลเมตร

4.1.2.6 ภูมิปัญญาชาวบ้าน

- 1) ด้านเกษตรกรรม (เกษตรผสมผสาน การขยายพันธุ์ การปรับใช้เทคโนโลยี)
 - นายพนม แสงวิริญ อายุ 54 ปี เชี่ยวชาญด้าน ในการเกษตรผสมผสาน และ การปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร ประสบการณ์ 25 ปี
 - นายนคร ศรีศิริ อายุ 40 ปี เชี่ยวชาญด้าน การเกษตรผสมผสาน ประสบการณ์ 10 ปี
- 2) ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (การจักสาน/แห/อวน / กระจังกระจิบ ฯลฯ)
 - นายจรัญ และสูงเนิน อายุ 56 ปี เชี่ยวชาญด้าน การจักสาน ประสบการณ์ 20 ปี
 - นายแท่ง แสนสิทธิ์ อายุ 57 ปี เชี่ยวชาญด้าน การจักสาน ประสบการณ์ 20 ปี
- 3) ด้านแพทย์แผนไทย (หมอยากลางบ้าน ยาหม้อ ยาสมุนไพร)
 - นายท่า ดวงพระพาน อายุ 54 ปี เชี่ยวชาญด้าน หมอยากลางบ้าน ประสบการณ์ 25 ปี
 - นายเหมือน พิมพ์ตา อายุ 65 ปี เชี่ยวชาญด้าน ยาสมุนไพร ประสบการณ์ 25 ปี
- 4) ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน (ผู้นำในการจัดสวัสดิการชุมชน และจัดการกองทุน)

- นายพยุง แก่งหนอก อายุ 54 ปี เชี่ยวชาญด้าน ผู้นำในการจัดระบบสวัสดิการชุมชน ประสบการณ์ 5 ปี
- นายวิเชียร ตอบกลาง อายุ 41 ปี เชี่ยวชาญด้าน การบริหารการศึกษาและพัฒนาชุมชน ประสบการณ์ 15 ปี

5) ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี (เช่น ความสามารถในการประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา การประยุกต์ประเพณีบุญต่าง ๆ)

- นายปลอด ริงคำนจาก อายุ 68 ปี เชี่ยวชาญด้าน การประยุกต์ใช้หลักธรรม คำสอนทาง ศาสนาในประเพณีบุญ ประสบการณ์ 30 ปี
- นางสงกา ดวงพระพาน อายุ 59 ปี เชี่ยวชาญด้าน ประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาในประเพณีบุญ ประสบการณ์ 20 ปี

6) คณะกรรมการหมู่บ้าน

- ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายพยุง แก่งหนอก อายุ 54 ปี การศึกษา ป.4
- ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายสมชัย โทนขุนทด อายุ 36 ปี การศึกษา ป.6
- ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายอุดร พิมพ์สา อายุ 36 ปี การศึกษา ป.6

ตารางที่ 4.7 คณะกรรมการหมู่บ้าน

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	อายุ	การศึกษา
1.	นายพยุง แก่งหนอก	ผู้ใหญ่บ้าน	54	ป.4
2.	นายสมชัย โทนขุนทด	ผู้ช่วยผู้ใหญ่	40	ป.6
3.	นายอุดร พิมพ์สา	ผู้ช่วยผู้ใหญ่	36	ป.6
4.	นายบุญมาก คาสวัสดิ์	กรรมการ	56	ป.4
5.	นางบรรจง สุพรรณ	กรรมการ	41	ป.4
6.	นางกำไร โทนขุนทด	กรรมการ	37	ป.4
7.	นางปราธนา วงษ์การ	กรรมการ	28	ป.6
8.	นายแดง ท่อนพุทรา	กรรมการ	56	ป.4
9.	นางศิริวรรณ โคมจันทิก	กรรมการ	30	ป.6
10.	นางสาวบุศรา โทนขุนทด	กรรมการ	46	ป.4
11.	นายสมาน รัตนวงษ์	กรรมการ	36	ป.6
12.	นายวิโรจน์ พรหมจันทิก	กรรมการ	35	ป.6

7) สมาชิก อบต. ในหมู่บ้าน คือ

- นางแสงจันทร์ วงษ์จันศาล การศึกษาสูงสุด ป.4
- นายสนิท ศรีศิริ การศึกษาสูงสุด ป.4

8) ในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มต่าง ๆ คือ

- กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2544 มีสมาชิกกลุ่ม 99 คน ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 5,000 บาท
- กลุ่มสตรีแม่บ้าน ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2544 มีสมาชิกกลุ่ม 24 คน ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 6,800 บาท
- กลุ่มเพื่อการเกษตร ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2544 มีสมาชิกกลุ่ม 30 ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 40,000 บาท
- กลุ่มฌาปนกิจหมู่บ้าน ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ 2545 มีสมาชิกกลุ่ม 100 คน ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 9,000 บาท

9) ในหมู่บ้าน / ชุมชนรอบ 5 ปีที่ผ่านมา มีโครงการของรัฐ หรือ อบต. เข้ามาพัฒนาช่วยเหลือชาวบ้าน ด้านต่าง ๆ ดังนี้

- โครงการชลประทานขนาดเล็ก โดยหน่วยงาน กรมชลประทาน เข้ามา พ.ศ. 2542
- โครงการขุดเจาะบ่อบาดาล โดยหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองม่วง เข้ามา พ.ศ. 2542
- โครงการซ่อมถนนลูกรัง โดยหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองม่วง เข้ามา พ.ศ. 2542
- โครงการสร้างสนามฟุตบอล เป็นงบประมาณ “มियाชวา” เข้ามา พ.ศ. 2542
- โครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค โดยหน่วยงานอำเภอปากช่อง เข้ามา พ.ศ. 2541

4.2 ผลการประเมินโครงการ

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองโดยภาพรวม มีดังนี้

4.2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้

4.2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านพบว่า ประชาชนมีความเข้าใจเป็นอันดีเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและให้ความสนใจตั้งแต่รัฐบาลใช้เป็นนโยบายหาเลือกตั้ง และประชาชนมีความเข้าใจเป็นอันดีที่รัฐบาลจัดตั้งกองทุน 1 ล้านบาทเพื่อช่วยเหลือประชาชนในระดับท้องถิ่นในเกิดการสร้างงานสร้างรายได้ในชุมชน

2) เงิน 1 ล้านบาท ช่วยกันบริหารเงินกองทุนให้มียอดเพิ่มขึ้นเพื่อนำไปพัฒนาตามวัตถุประสงค์ เงิน 1 ล้านบาทได้รับเงินโอนครั้งแรกเมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ 2544 และมีการปล่อยกู้เป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ 2544 ปล่อยกู้เป็นครั้งที่ 2 วันที่ 24 มกราคม พ.ศ 2545 เงิน 1 ล้านบาทของกองทุนหมู่บ้านหนองหมากนำมาจัดสรรดังนี้

ก) การผลิตทางการเกษตร

ปลูกพืชคือ (อ้อย, ข้าวโพด ฯลฯ) จำนวน 49 ราย รวมเงินกู้ 600,000 บาท

เลี้ยงสัตว์ (ไก่, สุกร, โค) จำนวน 18 ราย รวมเงินกู้ 189,000 บาท

ประมง (เลี้ยงปลา) จำนวน 1 ราย รวมเงินกู้ 15,000 บาท

ข) ค้าขาย จำนวน 2 ราย รวมเงินกู้ 30,000 บาท

ค) การบริการ (ซ่อมรถ) จำนวน 2 ราย รวมเงินกู้ 30,000 บาท

ยอดเงินให้กู้รวมเป็นเงิน 864,000 บาท เงินกองทุน 1 ล้านบาท คงเหลือ 136,000 บาท เงินออมและเงินทุนจากสมาชิกปัจจุบันมี 54,040 บาท และมีดอกเบี้ยจากเงินกู้และเงินบริจาคยอดรวมเป็น 28,959 บาท

3) คณะกรรมการหมู่บ้าน มีจำนวน 12 คน ประกอบด้วยคณะกรรมการโดยตำแหน่งซึ่งมาจากการเลือกตั้งของชาวบ้านตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีความรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการท้องถิ่นและอีกส่วนหนึ่งเป็นคณะกรรมการจากการคัดเลือกของประชาชนด้วย

4) เงินที่ผู้กู้ชำระคืน ผู้กู้จะชำระคืนเงินต้นและเงินดอกเบี้ยตามวันที่ที่กองทุนหมู่บ้านกำหนด เมื่อครบระยะเวลา 1 ปี ในการยืมเงินกองทุน สำหรับกองทุนหมู่บ้านหนองหมากจะส่งคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยของเดือนธันวาคมของทุกปี

5) ผู้สมัครขอกู้ ผู้ที่จะทำการขอกู้ต้องมาเขียนคำร้องในการขอกู้ ณ. ที่ทำการของกองทุนหมู่บ้านและเขียนวัตถุประสงค์ในการขอกู้ให้ชัดเจน

6) คณะกรรมการกองทุน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 15 คน อาจได้มาจากบุคคลหรือผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำท้องถิ่นโดยการจัดเวทีประชาคมในหมู่บ้านเพื่อคัด

เลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโดยหมู่บ้านหนองหมากมีประชาชนเข้าร่วมในการเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่เป็นหัวหน้าครอบครัว 99 ครัวเรือน

4.2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้

จุดเด่น คัดเลือกผู้กู้ที่พร้อมจะปฏิบัติจริงในการขอกู้โดยดูที่วัตถุประสงค์ในการขอกู้ ซึ่งผู้กู้ในหมู่บ้านมีจำนวน 72 คน คณะกรรมการกองทุนจะคัดเลือกผู้กู้ซึ่งจะดูจากองค์ประกอบอื่น ๆ เช่นฐานะทางครอบครัวไม่ค่อยดีแต่ขอกู้ในวงเงินที่มากเกินตัว คณะกรรมการก็มีการพิจารณาอีกหลาย ๆ ด้าน

จุดด้อย เมื่อมีการคัดเลือกแล้วก็จะมีการอนุมัติซึ่งดูจากวัตถุประสงค์ในการขอกู้ แต่ผู้กู้จะไม่นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน พบว่า กระบวนการทำบัญชีผู้ทำบัญชีมีความเข้าใจเป็นอันดีในการทำบัญชี แต่จะเกิดความสับสนในการทำบัญชีบ้าง

3) กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน ก็จะมี การรับสมัครสมาชิกกองทุน การหมดสภาพ ประเภทของสมาชิกกองทุน ปัจจุบันกองทุนบ้านหนองหมากมีสมาชิกกองทุนจำนวน 100 ราย ประกอบด้วยสมาชิกที่มีอาชีพแตกต่างกันออกไป

4) การจัดสรรผลประโยชน์ หรือกำไรจากกองทุน จำนำมาจัดสรรในด้านสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนและ เป็นทุนอาหารสำหรับเด็กยากจนส่วนที่เหลือนำมาจัดสรรให้กับสมาชิกกองทุนหลังจากเหลือจากการสร้างประโยชน์

4.2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A

1) จำนวนผู้กู้

ก) ผลโดยตรง พบว่า ผู้กู้ระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมอย่างชัดเจน และได้รับการอนุมัติเงินตามที่ผู้กู้เขียนในโครงการประกอบอาชีพตามวัตถุประสงค์ที่ขอมາ

ข) ผลกระทบโดยตรง พบว่า บางครั้งจำนวนผู้กู้เงินมากเกินไป แต่จำนวนเงินกองทุนมีไม่พอสำหรับผู้กู้ จึงเกิดการคัดเลือกผู้กู้ และผู้มีเงินทุนน้อยที่มาขอกู้ก็ไม่สามารถที่จะเพิ่มทุนในการประกอบได้

ค) ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า จะมีการจำกัดระยะเวลาในการส่งคืนเงินกู้ คือในกรณีที่สมาชิกบางคนกู้ไปประกอบอาชีพที่ใช้ระยะเวลานาน

2) จำนวนผู้ที่กู้ได้

ก) ผลโดยตรง พบว่า จำนวนผู้ที่กู้เงินกองทุนเป็นจำนวน 72 ราย และนำไปประกอบอาชีพตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้

ข) ผลกระทบโดยตรง พบว่า ในบางครั้งจำนวนผู้ที่กู้เงิน เงินไม่พอเพียงกับสิ่งที่จะลงทุน เพราะมีสมาชิกกองทุนขอกู้มากเกินไป

ค) ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า สมาชิกคนไหนไม่ทำ ฅนปณกิจกองทุน ผู้นั้นจะไม่มีสิทธิกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน

4.2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย

4.2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการของผู้กู้

จุดเด่น สมาชิกผู้กู้มีประสิทธิภาพในการดำเนินการและมีการบริหารจัดการอย่างถูกต้องตามขั้นตอน และสามารถชำระคืนเงินต้นพร้อมเงินดอกตามกำหนดระยะเวลา

จุดด้อย ในกรณีที่ผู้กู้ทำการปลูกพืช เช่น ทำแตงน้ำหยด กันมาก ปัญหาศัตรูพืชจะมีราคาสูง และผลผลิตออกขายเกิดการล้นตลาดและมีราคาต่ำ ทำให้ผู้ประกอบการเกิดความท้อใจ

2) หนี้สินนอกระบบของผู้กู้ ผู้กู้จะมีหนี้สินกันมากอันเนื่องจากผู้กู้ไม่รู้จะไปหาเงินกับใคร ไม่ว่าจะเอาพันธ์ข้าวโพด ฝ้าย ยากำจัดวัชพืช ฯลฯ ต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะทำให้เกิดการมีหนี้สินที่มีดอกเบี้ยที่แพงมาก

4.2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

1) จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุน

จุดเด่น ได้เงินตามจำนวนที่เขียนโครงการกู้ยืม

จุดด้อย เงินที่กู้กองทุนไม่พอเพียงกับสมาชิกผู้กู้ และเมื่อไม่พอก็จะมี การลดเงินจำนวนที่ผู้ขอกู้ลง ทำให้ผู้กู้ที่มีทุนน้อยในการประกอบอาชีพ ไม่มีเงินลงทุนที่เพียงพอ

2) ความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพ ในการประกอบอาชีพของผู้กู้นั้น จะขาดทักษะในการดำเนินการ เช่น การทำแตงน้ำหยด ของสมาชิกผู้กู้ ผู้กู้อาจขาดทักษะในการประกอบอาชีพนี้เพราะว่าเป็นอาชีพเสริม บางครั้งเกิดปัญหาหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นโรคเชื้อราต่าง ๆ ในสวนแตง ใบแตงเกิดจุดแดง ๆ ทำให้ผู้ทำสวนแตงไปซื้อยามาฉีดเอง ก็จะทำให้เกิดโรคระบาดในสวนแตงมากกว่าเดิม

4.2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

1) การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละราย พบว่า สมาชิกผู้กู้ส่วนใหญ่จะนำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่เขียนมา และมีการจัดการบริหารงานของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) การหาความรู้เพิ่มเติม พบว่า การหาความรู้เพิ่มของสมาชิกกองทุนจะมีการหาความรู้เพิ่มกว่าแต่ก่อน เมื่อมีหน่วยงานของทางราชการมาจัดการฝึกอบรมให้ ก็จะมีการรวมตัวเข้ารับการฝึกอบรม

4.2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ผู้กู้มีการพึ่งพาตนเอง

ก) ผลกระทบโดยตรง ผู้กู้จะได้ผลผลิตเป็นสิ่งของจากการลงทุน และจะมีรายได้เป็นเงินเพิ่มขึ้น

ข) ผลกระทบโดยตรง เมื่อผู้กู้มีเงินเพิ่มขึ้น ผู้กู้จะขยายกิจการด้วยวิธีที่ดีอันเนื่องมาจากการมีเงินทุนเพิ่มขึ้น ซึ่งจะนำมาซึ่งการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีที่ดี

ค) ผลกระทบโดยอ้อม ผู้กู้จะมีการพึ่งพาตนเองมากขึ้น และมีความเข้มแข็งในการบริหารกิจการของตนเองได้อย่างมีศักยภาพอย่างยั่งยืน ก็จะเกิดการกลับคืนถิ่นของประชาชน

2) การกลับคืนถิ่นของประชาชน

ก) ผลโดยตรง พบว่า ประชากรในหมู่บ้านมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าแต่ก่อน

ข) ผลกระทบโดยตรง พบว่า ในชุมชนมีการจ้างงานมากขึ้นทำให้ เศรษฐกิจระดับหมู่บ้าน

ค) ผลกระทบทางอ้อม พบว่า ครอบครัวมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน

4.3 ข้อมูลระดับรายบุคคลของผู้กู้เงินกองทุน : กรณีศึกษากองทุนบ้านหนองหมาก

บ้านหนองหมาก หมู่ 2 ได้รับอนุมัติเงินโอน 1 ล้านบาท เมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ.2544 และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้นำเงินกองทุน 1 ล้านบาทนี้ไปฝากธนาคาร ออมสิน สาขา ปากช่อง โดยฝากเป็นบัญชีประเภท ออมทรัพย์ ใช้ชื่อบัญชีว่า กองทุนบ้านหนองหมาก บัญชีเลขที่ 06 - 430 - 0812- 47- 9 ในวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2544 นอกจากเงินกองทุน 1 ล้านบาทแล้ว ยังมีเงินทุนสะสมประเภทอื่น ๆ ดังนี้

เงินฝากสัจจะครั้งแรก จำนวน 3,860 บาท ได้มาจากสมาชิกกองทุน
เก็บรักษาโดย นาง ชลธิชา พรหมดี

เงินค่าสมัครค่าธรรมเนียม จำนวน 2,640 บาท ได้มาจากค่าสมัครแรกเข้า
เก็บรักษาโดย นำไปฝากธนาคารออมสิน

ซึ่งกองทุนหมู่บ้านนี้ได้มีการอนุมัติเงินกู้เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิการ
แล้ว เช่น

นาย หนิต ไกรโพธิ์	ได้อนุมัติให้กู้จำนวน	10,000	บาท
เพื่อ	ซื้ออุปกรณ์ในการทำแตงน้ำหยด		
นาง แสงจันทร์ วงษ์จันสาล	ได้รับอนุมัติให้กู้เป็นจำนวน	15,000	บาท
เพื่อ	ซื้ออาหารสุกร และซื้อสุกรเพิ่ม		
นาง ปราณี ปาระบบ	ได้รับอนุมัติให้กู้เป็นจำนวน	15,000	บาท
เพื่อ	ซื้ออุปกรณ์ในการเกษตร		
นาย สมศรี ชินจันทิก	ได้รับอนุมัติให้กู้เป็นจำนวน	3,000	บาท
เพื่อ	เลี้ยงไก่		
นาง บุญส่ง กงคานนคร	ได้รับอนุมัติให้กู้เป็นจำนวน	20,000	บาท
เพื่อ	ทำสวนมะม่วง ซื้อยาฉีดมะม่วง		

4.4 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาชีพ ในหมู่บ้าน สรุปได้ดังนี้
อาชีพ ทำแตงน้ำหยด ได้แก่

- ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ
- กระบวนการที่ดี ได้แก่ การดูแลรักษา การตรวจดูว่ามีโรคเชื้อรามารบกวนสวนแตงหรือเปล่า การให้น้ำแต่พอควร การใส่ปุ๋ยชีวภาพ
- ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ เมื่อดูแลรักษาเอาใจใส่ ผลผลิตที่ได้ก็มีปริมาณที่มากและมีคุณภาพ และสามารถจัดหาซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพ

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาชีพ ในหมู่บ้าน สรุปได้ดังนี้
อาชีพ เกษตรกร ได้แก่

- ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ การมีเงินลงทุนในการเพาะปลูก เมล็ดพันธุ์ที่ดี สถานที่ในการเตรียมการเพาะปลูก

- กระบวนการที่ดี ได้แก่ การดูแลรักษา การเลือกใช้ยาฆ่าแมลงที่รู้จักปรับใช้กับพื้นที่ การให้อาหารพืชที่พอเหมาะและถูกวิธี
- ผลผลิตด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ จำนวนผลผลิตที่แข็งแรงและไม่เป็นโรค เมื่อถึงระยะเวลาเก็บเกี่ยวก็จะได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและได้ปริมาณที่มาก เมื่อนำไปขายก็จะได้ในราคาที่ดี

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาชีพ ในหมู่บ้าน สรุปได้ดังนี้
อาชีพ เลี้ยงสัตว์ ได้แก่

- ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ เงินทุนในการลงทุน พื้นที่ทำการเลี้ยงสัตว์ พันธุ์ที่มีคุณภาพ เพราะเมื่อขายจะได้ขายได้ในราคาที่ดี
- กระบวนการที่ดี ได้แก่ มีการเลือกซื้อพันธุ์สัตว์ที่แข็งแรงและมีความเหมาะสมที่จะเลี้ยงในพื้นที่ เช่น ผู้กู้ที่มีอาชีพเลี้ยงไก่ในหมู่บ้านก็จะไปหาพันธุ์ที่แข็งแรง และมีพัฒนาการมาแนะนำให้ พร้อมกับแนะนำหัวอาหารสำหรับไก่ที่มีคุณภาพ
- ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่เหมาะสม ได้แก่ เมื่อการเลี้ยงสัตว์มีการเจริญเติบโตเต็มที่ ผู้เลี้ยงก็จะขายได้ราคาเต็มที่และจะไม่ถูกกดราคาจากพ่อค้า เพราะผลผลิตที่ผู้เลี้ยงนั้นมีประสิทธิภาพอันเนื่องมาจากการดูแลรักษาที่ดี

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาชีพ ในหมู่บ้าน สรุปได้ดังนี้
อาชีพ ล้าขาย ได้แก่

- ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ สถานที่ประกอบการ สินค้าที่นำมาขาย เงินลงทุนในหาซื้อสินค้ามาขายที่มีคุณภาพ
- กระบวนการที่ดี ได้แก่ ระบบการทำบัญชีว่าสินค้าชนิดไหนขายดี เมื่อสินค้าชนิดไหนขายดีที่สุด มีการสอบถามลูกค้าว่าชอบสินค้าตัวไหนและชอบอะไรบ้าง ก็ได้นำมาขายต่อไป
- ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ เมื่อมีเงินทุนจากการขายสินค้าแล้ว ก็จะนำเงินไปหาซื้อของที่มีคุณภาพมากขึ้นกว่าเดิมขายให้แก่สมาชิกในชุมชน

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาชีพ ในหมู่บ้าน สรุปได้ดังนี้
อาชีพ บริการ ได้แก่

- ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ สถานที่ประกอบการ เลือกทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม อุปกรณ์ที่มีคุณภาพในอาชีพบริการ และมีความซื่อสัตย์ในการให้บริการ

- กระบวนการที่ดี ได้แก่ การดูแลรักษาอุปกรณ์อย่างสม่ำเสมอ เมื่อมีการบริการจะได้รับการอย่างรวดเร็ว และไม่เกิดปัญหา
- ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ การมีกระบวนการในการบริการที่ดี และการมีคุณภาพของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการให้บริการกับลูกค้า ลูกค้าก็จะเกิดความประทับใจ

4.5 ผลอื่น ๆ ที่เกิดจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

4.5.1 ผลที่เกิดจาก การใช้เงินกู้ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ พบว่า ในการกู้เงินกองทุนของสมาชิกผู้กู้ จะนำเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ ผู้กู้บางรายจะนำเงินกู้ที่ตนกู้ได้ไปให้ผู้อื่นยืม ตนกู้เพื่อจะไม่ให้เสียสิทธิ์ในการกู้เงินกองทุนเท่านั้น แต่ผู้กู้ส่วนใหญ่ก็จะนำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่เสนอไว้ในโครงการขอกู้

4.5.2 ผลที่เกิดจาก การส่งคืนเงินกู้ พบว่า เมื่อถึงระยะเวลาส่งคืนเงินกู้จะมีการไปหาเงินนายทุนหรือกู้ยืมจากเพื่อนบ้าน มาส่งเงินกองทุน และเมื่อกู้เงินกองทุนได้ก็จะนำไปใช้หนี้พร้อมดอกเบี้ย ถ้าเป็นอย่างนี้เงินกองทุน 1 ล้านบาท ที่รัฐบาลจัดสรรมาให้สำหรับสร้างงาน สร้างรายได้เพิ่มการประกอบอาชีพ ก็จะไม่มีประโยชน์อะไรที่จะช่วยให้ประชาชนที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่นอยู่ดีกินดี และอยู่อย่างพอเพียงที่พึ่งตนเองได้

4.6 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

4.6.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ทั้ง 5 ข้อ

4.6.1.1 การเกิดกองทุนหมู่บ้าน พบว่า มีการร่วมแรงร่วมใจกันในการบริหารจัดการกองทุนของตนเอง ให้มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน ซึ่งจะนำมาถึงความเข้มแข็งของกองทุน เมื่อมีความเข้มแข็งแล้วสมาชิกในชุมชนก็จะมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มองค์กรในหมู่บ้าน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน

4.6.1.2 ระบบการบริหารกองทุน พบว่า มีการบริหารจัดการกองทุนตามขั้นตอนที่ระเบียบกองทุนจัดตั้งไว้ จะมีการเรียกประชุมสมาชิกกองทุนเป็นประจำก่อนที่จะมีการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุน คณะกรรมการจะทำสิ่งไหนจะต้องได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกกองทุนอยู่เสมอ

4.6.1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง พบว่า มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยการอยู่อย่างพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระราชทานเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2541

4.6.1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า สมาชิกผู้กู้แต่ละรายจะมีการประกอบอาชีพตามที่ถนัด เพราะเมื่อประกอบอาชีพที่ถนัดแล้วก็จะได้ผลผลิตเต็มทีและมีปริมาณจำนวนมาก พร้อมทั้งตลาดจะรับรองในผลผลิตนั้น ๆ อันเนื่องมาจากการได้ฝึกคิด และการฝึกวิเคราะห์กันมากขึ้น

4.6.1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง พบว่า ชาวบ้านเกิดความสามัคคีกันมากขึ้น และมีขีดความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง อันนำมาซึ่งการมีศักยภาพของหมู่บ้านที่เข้มแข็ง ปลอดภัยจากยาเสพติด

4.6.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

4.6.2.1 ปัจจัยด้านบวก พบว่า

- 1) การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งการกองทุน
- 2) ความเป็นผู้นำของผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต.
- 3) คณะกรรมการช่วยกันบริหารงานของกองทุน
- 4) สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์และมีความรับผิดชอบ

4.6.2.2 ปัจจัยด้านลบ พบว่า

- 1) ประชาชนในหมู่บ้านมีการแบ่งพรรคแบ่งพวก
- 2) เมื่อมีการนัดประชุม บางกลุ่มมักจะไม่ให้ความร่วมมือ
- 3) สมาชิกผู้กู้เมื่อถึงเวลาส่งคืนเงินกู้ จะกู้ยืมเงินจากที่อื่นมาส่งกองทุน

4.6.3 การเกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้ พบว่า มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอยู่เป็นประจำ มีการรวมกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้านที่มีประโยชน์ต่อสมาชิกในหมู่บ้านและมีหน่วยงานของรัฐ มาแนะนำให้ความรู้อยู่เสมอ

4.6.4 ความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า

4.6.4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กำหนด พบว่า สมาชิกในชุมชนยังมีความสามัคคีกันอยู่ และมีผู้นำที่มีคุณธรรม ในชุมชนจะมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและช่วยกันแก้ไขปัญหาของชุมชนได้

4.6.4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น พบว่า สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเสมอ มีเหตุเกิดขึ้นก็จะช่วยกันแก้ไขปัญหา โดยการประชุมเพื่อขอความคิดเห็น และเมื่อมีการทอดผ้าป่าหรือทอดกระถินที่วัดในหมู่บ้าน ชาวบ้านจะ

ช่วยกันทำอาหารหรือที่เรียกว่า “ข้าวหม้อ แกงหม้อ” ไปที่วัดเพื่อต้อนรับการมาของคณะผ้าป่า ซึ่งเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของชุมชน ซึ่งจะเห็นได้จากตัวชี้วัดในตารางที่ 4.8 ดังนี้

ตารางที่ 4.8 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองหมาก

ตัวชี้วัด	เกณฑ์ใช้วัด / คน		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี	30	47	23
2. สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์	57	27	16
3. ชุมชนยกย่องคนทำความดี	49	25	26
4. สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	58	29	13
5. ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม	100	-	-
6. ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้	100	-	-
7. มีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกเป็นประจำ	33	51	16
8. สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้	จำนวน 105 ครอบครัว		
9. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่ม	จำนวน 2 ครั้งต่อปี		
10. ในชุมชนมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร	เพิ่มขึ้นเป็น 3 องค์กร		
11. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้า รักใคร่ปรองดองกัน	จำนวน 100 ครอบครัว		
12. ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส	มีการช่วยเหลือกันสม่ำเสมอ		

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากผลการติดตามผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนบ้านหนองหมาก สรุปได้ดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

5.1.1 เพื่อเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น อันเป็นการสร้างรากฐานการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนในระยะยาว

5.1.2 ต้องการทราบถึงทัศนคติของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านต่อเงินกองทุน 1 ล้านบาทที่มีผลต่อการพัฒนาอาชีพก่อให้เกิดรายได้เพิ่มอย่างไร

5.1.3 ต้องการศึกษาผลการดำเนินงานการบริหารจัดการกองทุน ให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองหมาก

5.1.4 ต้องการทราบผลการเปรียบเทียบในกองทุนหมู่บ้านหนองหมาก ว่าก่อนและหลังการได้เงินกองทุน 1 ล้านบาท ความเป็นอยู่ของชาวบ้านดีขึ้นอย่างไร

5.1.5 เพื่อทราบว่ากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงไร

5.2 วิธีดำเนินการ

5.2.1 ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายและสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านหนองหมากที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่

5.2.2 เก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านที่ปฏิบัติงานอยู่

5.2.3 ใช้กรอบความคิดแบบ ซิปป์โมเดล มาวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล

5.2.4 ประมวลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่จะทำการประเมิน

5.3 ผลการดำเนินงาน

- 5.3.1 ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน 90 %
- 5.3.2 ประชาชนมีทัศนคติเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน 100 %
- 5.3.3 เงินที่ได้จากการกู้เงินกองทุนหมู่บ้านสามารถนำมาพัฒนาอาชีพและก่อให้เกิดรายได้เสริมอีกทาง

5.4 อภิปรายผล

5.4.1 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านหนองหมาก

วัตถุประสงค์ข้อ 1 การเกิดกองทุนหมู่บ้านหนองหมาก เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน และมีแนวโน้มที่คนในชุมชนจะมีส่วนร่วมขึ้น

วัตถุประสงค์ข้อ 2 การมีระบบบริหารกองทุนหมู่บ้านหนองหมากจัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนและมีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างถูกต้อง

วัตถุประสงค์ข้อ 3 มีการเรียนรู้เพื่อพึ่งพาตนเอง กองทุนหมู่บ้านหนองหมาก เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอแต่ยังไม่ถึงขั้นพึ่งตนเองได้ทั้งหมด ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนภายนอกอยู่

วัตถุประสงค์ข้อ 4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม คนในชุมชนกองทุนหมู่บ้านหนองหมาก มีการรวมตัวเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพ เช่น การตั้งกลุ่มเลี้ยงไก่ และมีการตั้งกลุ่มอาชีพหมู่บ้านขึ้น และยังมีแนวโน้มการจัดตั้งสหกรณ์ในชุมชน โดยมีชุมชนใกล้เคียงมาร่วมจัดตั้งด้วย

วัตถุประสงค์ข้อ 5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น คนในชุมชนกองทุนหมู่บ้านหนองหมาก มีความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน

5.4.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

5.4.2.1 ปัจจัยด้านบวก

1) ประสิทธิภาพของคนในชุมชนที่ประสบความล้มเหลวมาก่อนจึงได้อาศัยเป็นบทเรียนที่ให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และรวมตัวเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำซาก

2) ก่อให้เกิดรายได้ อันเป็นการกระจายรายได้ อันเกิดจากการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม

3) สมาชิกในชุมชนมีโอกาสที่จะเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกองทุนให้เติบโตขึ้นในอนาคต

4) สมาชิกในชุมชนสามารถช่วยกันบริหารจัดการกองทุนของตนเองให้มีความเข้มแข็งและมีศักยภาพเพิ่มขึ้น

5.4.2.2 ปัจจัยด้านลบ

1) สมาชิกบางคนเกิดการต่อต้านต่อคณะกรรมการกองทุนในกรณีที่ตัดสินใจเงินกู้ของสมาชิก

2) คนในชุมชนท้องถิ่นยังมีสภาพการเป็นลูกหนี้ของธนาคารและนายทุน ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง

3) คนในชุมชนท้องถิ่นยังมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพน้อย คือ การปลูกเพาะปลูกพืชไม่ตรงกับสภาพดินของชุมชนนั้นทำให้เสี่ยงต่อการได้ผลผลิตน้อย และไม่มีต้นทุนพร้อมดอกเบี้ยส่งคืนกองทุนหมู่บ้าน

5.5 การเกิดองค์การการเรียนรู้

จากการปฏิบัติงานภาคสนามผู้วิจัยได้สร้างเครือข่ายขององค์กรย่อยภายในชุมชน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์แก่ครอบครัวสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน องค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อเสริมประสิทธิภาพและความแข็งแกร่งในการดำเนินโครงการตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกชุมชน

5.6 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนอยู่อย่างสันติ จะรู้หน้าที่ของตนเอง ผู้นำจะมีความยุติธรรมและคุณธรรมเป็นที่พึ่งของลูกบ้านได้เสมอ มีอาชีพสามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัว ปลอดภัยจากปัญหาเสพติด และอบายมุข กระบวนการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการจะมีประสิทธิผล

5.7 ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

5.7.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่งสมาชิกที่กู้เงินไปดำเนินการสามารถก่อให้เกิดรายได้และสามารถนำเงินส่งคืนกองทุนทั้งเงินต้นและเงินดอกเบี้ยทำให้กองทุนเติบโตขึ้น

5.7.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สมาชิกผู้กู้เงินไปดำเนินโครงการสามารถปลดเปลื้องภาระหนี้สินได้และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพและสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้นกว่าแต่ก่อน

5.7.3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) วิธีชีวิตคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ก่อให้เกิดสันติสุขในชุมชน

5.8 ข้อเสนอแนะ

5.8.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านผู้วิจัยได้พบประเด็นที่ควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ระเบียบที่ว่า ด้วยคำปรับในกรณีผู้กู้ผิดสัญญาส่งเงินกู้ในวันที่กองทุนหมู่บ้านกำหนดส่งคืนเงินกู้ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับในอัตรา ร้อยละ 0.50 ต่อ วัน เห็นควรแก้ไขเป็นเสียเบี้ยปรับในอัตรา ร้อยละ 1 บาท ต่อวัน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 กรณีผู้ค้าประกันของผู้กู้เงินตามระเบียบกองทุนบังคับให้ผู้ค้าประกันเป็นสมาชิกกองทุน 1 คน และบุคคลภายนอก 1 คน ผู้ค้าประกัน ในทางปฏิบัติแล้วทำให้เกิดปัญหาไม่มีผู้ค้า จึงเห็นควรแก้ไขผู้ค้าเป็นบุคคลใดก็ได้ตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเห็นควร

5.8.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน ผู้วิจัยได้พบประเด็นข้อเสนอแนะ ให้มีการปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ควรมีการจัดอบรมให้คณะกรรมการและมีการกระตุ้นให้เกิด การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 คณะกรรมการควรกำหนดว่าแต่ละคนใช้เกณฑ์อะไรมาพิจารณาเงินกู้ ถ้าทำเช่นนี้จะเกิดความโปร่งใสและไม่มีเสียงต่อว่าจากสมาชิกผู้กู้

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 คณะกรรมการควรจะมีหน้าที่ในการบริหารงานกองทุนให้ชัดเจน

5.8.3 ข้อเสนอแนะนำเงินไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่ควรเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไข และแนะนำเกี่ยวกับการนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมของสมาชิกกองทุน

- ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ควรมีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรเพื่อการผลิตสินค้าออกจำหน่ายในรูปแบบหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และมีวิทยากรที่มีความชำนาญโดยตรงมาอบรมให้กับชุมชน
- ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ควรจัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกในการดำเนินกิจการเงินทุนเพื่อไปประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินการตนเอง
- ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 กรรมการกองทุนควรมีการจัดตั้งฝ่ายจัดซื้อขึ้นมา ในกรณีสมาชิกขอทำโครงการจัดซื้อวัตถุดิบให้เลย จะได้แก้ปัญหากรณีสมาชิกใช้เงินไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ขอผู้ได้

บรรณานุกรม

กวี รัชชชน, พจนาลัย ไชยรังษี และเฉลิมชัย ผิวเรืองนนท์. 2534. หลักและวิธีการวิจัยทางรัฐศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ช่อง จังหวัดนครราชสีมา.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือการดำเนินงานสำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดและอำเภอเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนาการพิมพ์ จำกัด.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองหมาก. 2544. ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองหมาก. นครราชสีมา

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 – 2549. กรุงเทพฯ.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองหมาก, 2545. แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน. กองทุนบ้านหนองหมาก : นครราชสีมา.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2545. “งานวิจัยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของธนาคารแห่งประเทศไทย”. ประชาชาติธุรกิจ. 17 – 18 มิถุนายน. 2545, หน้า 3 – 4

แนวทางการจัดทำโครงการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน, สำนักงาน. 2544. หลักการและเหตุผลแนวทางการจัดทำโครงการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน

- แบบสอบถามข้อมูล.2544. ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านหนองหมาก, หมู่ที่ 2 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา.
- แบบสำรวจข้อมูล. 2545. แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาชนบทเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ระดับหมู่บ้านหนองหมาก, หมู่ที่ 2 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
- ภาวิณีชัย เจริญยิ่ง. 2545 “นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง”. มติชนสุขสรรค์. 31 มกราคม พ.ศ. 2545. หน้า 12
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, สำนักงาน. 2545ก. ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดทัศนของการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, สำนักงาน. 2545ข. ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพฯ : เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด การพิมพ์
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, สำนักงาน. 2545 ค. คู่มือสำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและประเมินโครงการ. นครราชสีมา.
- ยุทธศาสตร์กองทุนหมู่บ้านยั่งยืน. 2544. ศูนย์ประสานงาน. การดำเนินการกองทุนหมู่บ้าน. อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา.
- ศุภวุฒิ สารเชื้อ และถนอมศรี ฟองอรุณรุ่ง. 2538. เศรษฐกิจไทยพลาตัสวิฤติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์แมส พรินต์ติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด.
- เสรี พงษ์พิศ. 2544. กองทุนหมู่บ้านและสวัสดิการชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภูมิปัญญาไทสถาบันราชภัฏนครราชสีมา. 2545. เอกสารประกอบการเรียนวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา เรื่อง “หน่วยระบบในการประเมินโครงการ”. สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.
2545. ประชาชนในหมู่บ้านหนองหมาก, แบบรายงานการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ในการประเมินโครงการ. กองทุนหมู่บ้านหนองหมาก : นครราชสีมา.